

KASA ROLNICZEGO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO
Biuro Prewencji i Rehabilitacji

**WYPADKI PRZY PRACY
I CHOROBY ZAWODOWE ROLNIKÓW
ORAZ
DZIAŁANIA PREWENCYJNE KRUS
W 2000 ROKU**

Warszawa, marzec 2001 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
Wypadki przy pracy rolniczej i choroby zawodowe rolników indywidualnych ..	4
Zgłoszenia wypadków.....	4
Wyniki postępowania dowodowego, orzeczenia i decyzje w sprawie odszkodowań powypadkowych	6
Wypadki powodujące wypłatę odszkodowań, ich struktura, terytorialne rozmieszczenie i wpływ na orzekany uszczerbek na zdrowiu	7
Wypadki śmiertelne	11
Wypadki wśród dzieci.....	13
Przyczyny i okoliczności wypadków	16
Choroby zawodowe	26
Działania prewencyjne jednostek organizacyjnych Kasy	28
Szkolenie z zakresu bhp.....	29
Działania pozaszkoleniowe	37
Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa środków produkcji oraz popularyzacji wyrobów zwiększających bezpieczeństwo pracy w gospodarstwach rolnych.....	41
Współpraca z innymi instytucjami i organizacjami społecznymi.....	44
Podsumowanie i wnioski	45
Załączniki	48 –70

Wstęp

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego została powołana Ustawą z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Kasa prowadzi ubezpieczenia społeczne rolników indywidualnych. Składa się na nie ubezpieczenie emerytalno-rentowe oraz ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie.

Poza obsługą ubezpieczonych, emerytów i rencistów w zakresie obejmowania ubezpieczeniem, wymiaru i poboru składek oraz wypłaty świadczeń z ubezpieczenia, Kasa podejmuje działania na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym rolników oraz pomaga ubezpieczonym w korzystaniu z różnych form rehabilitacji leczniczej.

Kasa rozpoznaje i analizuje okoliczności i przyczyny występowania wypadków i chorób zawodowych, dla określenia kierunków własnej działalności prewencyjnej, jak i dla przekazywania tej wiedzy zainteresowanym instytucjom i osobom.

Systematyczne zapobieganie wypadkom przy pracy rolniczej wśród rolników indywidualnych prowadzone jest dopiero od czasu powołania Kasy. W grudniu 2000 roku upłynęło 10 lat funkcjonowania obecnego systemu ubezpieczenia społecznego rolników i KRUS. Niniejsze opracowanie, wprawdzie poświęcone wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym rolników oraz działaniom prewencyjnym w roku 2000, w rzeczywistości przedstawia skalę tych zjawisk w minionym dziesięcioleciu, a także zdobyte w tym okresie doświadczenia i efekty w oddziaływaniu na poprawę bezpieczeństwa pracy na wsi.

Zmniejszenie liczby wypadków, w tym wypadków śmiertelnych, osiągnięto przy współpracy z wieloma instytucjami i organizacjami, głównie z Państwową Inspekcją Pracy, Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, społeczno-zawodowymi organizacjami rolników, Izbami Rolniczymi, samorządem terytorialnym i administracją państwową, a także z placówkami naukowymi – głównie z Instytutem Medycyny Wsi w Lublinie i Centralnym Instytutem Ochrony Pracy.

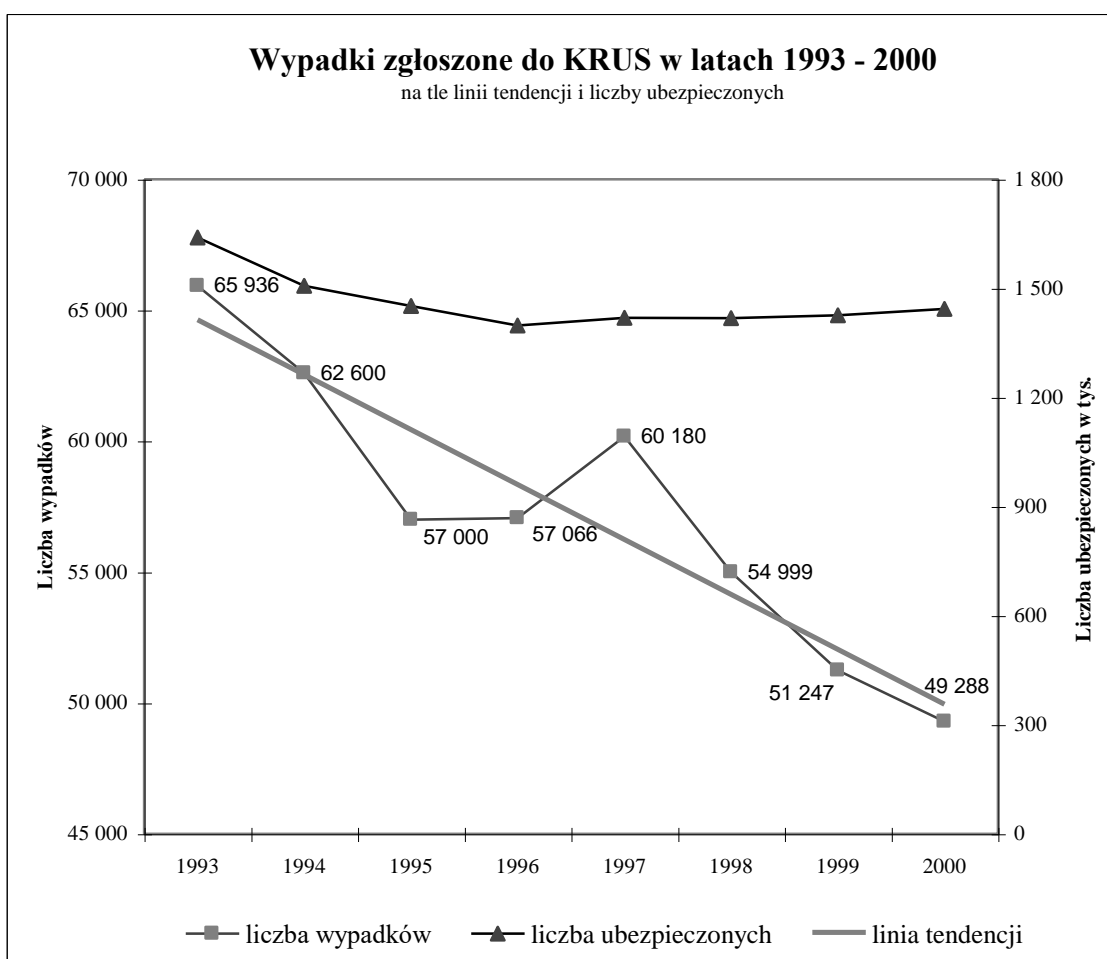
Podpisanie w dniu 6 marca 2001 r. porozumienia w sprawie współpracy na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie, zawartego pomiędzy Głównym Inspektorem Pracy, Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Prezesem Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Prezesem Krajowego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych, Prezesem Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, Przewodniczącym Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Rolnictwa w RP, Prezesem Zarządu Federacji Pracowników-Dzierżawców i Właścicieli Rolnych, Prezesem Krajowej Rady Izb Rolniczych, Prezesem Zarządu Głównego Ochotniczych Straży Pożarnych RP oraz Prezesem Krajowego Stowarzyszenia Sołtysów – stwarza nowe możliwości tworzenia klimatu zapobiegania wypadkom i chorobom zawodowym rolników i wspólnego prowadzenia wielu przedsięwzięć.

Niniejsza informacja dostępna jest w internecie pod hasłem: www.krus.org.pl

Wypadki przy pracy i choroby zawodowe rolników indywidualnych

Zgłoszenia wypadków

1. W roku 2000 rolnicy zgłosili do placówek terenowych i oddziałów regionalnych KRUS 49 288 zdarzeń wypadkowych, to jest o 1 959 zdarzeń mniej (o 3,8 %), niż w roku poprzednim i o 16 648 mniej (o 33,8 %) niż w roku 1993 (nie rejestrowaliśmy danych o liczbie zgłoszeń w latach 1991 - 1992). Zgłoszenia wypadków w latach 1993 - 2000 przedstawia poniższy wykres:

Mimo utrzymywania się, a nawet niewielkiego wzrostu liczby osób ubezpieczonych od roku 1996, zgłoszenia wypadków mają tendencję malejącą. Zmniejszenie liczby zgłoszeń w roku 2000 miało miejsce w 31 oddziałach. Zwiększenie liczby zgłoszeń wystąpiło w 18 OR, a największe w OR w Częstochowie (o 13,5 %), Płocku (o 9,3 %), Sulęcinie (o 7,9 %), Bydgoszczy (o 7,7 %) i Zduńskiej Woli (o 6,1 %) – co obrazuje załącznik nr 1. Liczbę zgłoszonych wypadków wg województw przedstawia załącznik nr 2.

2. Nastąpiła dalsza poprawa terminowości zgłoszeń wypadków, co ilustruje zestawienie:

Terminowość zgłoszeń wypadków przez rolników w latach 1996 - 2000

rok	% zdarzeń zgłoszonych w terminie			
	do 14 dni	15-30 dni	31-60 dni	> 60 dni
1996	29,4	21,4	26,6	22,6
1997	32,3	20,9	24,4	22,4
1998	35,7	20,8	22,6	20,9
1999	38,1	21,1	21,3	19,5
2000	44,5	20,3	18,8	16,4

Udział zgłoszeń w terminie do 14 dni w roku 2000 wzrósł dość wyraźnie – o 6,4 pkt. Wzrost ten miał miejsce w 44 oddziałach.

Oddziały regionalne prowadzą okresową analizę terminowości zgłoszeń i w różnych formach przypominają rolnikom o obowiązku zgłaszania wypadku bez zbędnej zwłoki. Do tego celu wykorzystywane są wszelkie kontakty z rolnikami (postępowanie powypadkowe, szkolenie, imprezy, konkursy), stosowane są ogłoszenia w środkach masowego przekazu, w z.o.z. i w innych instytucjach, które odwiedzają rolnicy. W niektórych oddziałach (np. Białystok, Kielce, Radom, Wałbrzych) ponownie wysłano ulotki do ubezpieczonych lub jeszcze raz wystąpiono do z.o.z. albo przeprowadzono indywidualne rozmowy z lekarzami w sprawie informowania rolników podczas udzielania pomocy o obowiązku zgłoszenia wypadku do KRUS.

Podczas postępowania powypadkowego ocenia się wpływ zbędnej zwłoki w zgłoszeniu wypadku na możliwość ustalenia jego przyczyn i okoliczności. W 12 OR podjęto ponad 60 decyzji nie uznania zdarzenia za wypadek przy pracy rolniczej w związku z niemożliwością ustalenia jego przyczyn i okoliczności wywołanej zbędną zwłoką w zgłoszeniu.

Mimo wieloletniej pracy informacyjnej, nadal najczęstszym powodem zwłoki jest według rolników nieznanostwo obowiązku lub uprawnień do uzyskania odszkodowania. Według OR w Zambrowie, który przeanalizował wszystkie opóźnienia w zgłoszeniu, ich przyczynami są:

- nieznanostwo obowiązku zgłoszenia bez zbędnej zwłoki - 26 % przypadków,
- niewiedza o uprawnieniach do odszkodowania - 22 % „
- pobyt w szpitalu - 18 % „

- lekceważenie obowiązku	- 16 %	„
- późne nasilenie dolegliwości	- 6 %	„
- inne powody	- 12 %	„

3. Wśród poszkodowanych ubezpieczeni rolnicy i domownicy stanowili ok. 65 %, natomiast ok. 30 % - osoby najbliższe rolnikowi, w tym nieubezpieczeni renciści i emeryci. Pozostałe 5 % to renciści ubezpieczeni na wniosek i dzieci rolników.

Udział osób nieubezpieczonych jest różny w zależności od rejonu i wynosi np. ok. 10 % w OR w Opolu, ok. 26 % na terenie OR Tarnów i aż 41 % w OR Zambrów.

Podobnie jak w latach ubiegłych, kształtowała się powtarzalność wypadków w części gospodarstw.

Według danych kilku OR, wypadek w 2000 r. był od 1993 r.:

- pierwszym wypadkiem	- dla 70 %	poszkodowanych,
- drugim wypadkiem	- dla 22 %	„
- trzecim wypadkiem	- dla 6 %	„
- czwartym lub dalszym	- dla 2 %	„

Tak więc ok. 30 % poszkodowanych uległo wypadkowi nie po raz pierwszy, a aż ok. 8 % poszkodowanych ulegało wypadkom wielokrotnie. Zdarzają się szczególnie „pechowcy”. Np. 44-letni rolnik z terenu OR Radom uległ następującym wypadkom:

- 1994 r. – podczas uboju gospodarczego (uraz ręki)
- 1997 r. – przy pracy na pilarence tarczowej (uraz ręki)
- 1997 r. – upadek z przyczepy (uraz głowy)
- 1999 r. – przy obsłudze prasy do słomy i siana (uraz ręki)
- 2000 r. – przy pracy na pilarence (uraz ręki)

Wyniki postępowania dowodowego, orzeczenia i decyzje w sprawie odszkodowań powypadkowych

W roku 2000 decyzjami zakończono 50 039 spraw (ze sprawami pozostałymi do załatwienia z roku poprzedniego). Za wypadki przy pracy rolniczej uznano 45 474 zdarzeń, tj. o 2 186 (o 4,6 %) mniej, niż w roku poprzednim.

Wśród podjętych decyzji było:

- 335 umorzeń z powodu rezygnacji z roszczeń (0,7 % decyzji)

- 18 761 decyzji odmawiających jednorazowego odszkodowania (37,5 % decyzji)
- 30 943 decyzje przyznające jednorazowe odszkodowanie (61,8 % decyzji).

Struktura ww. decyzji w stosunku do lat poprzednich nie uległa zmianie.

Przyczyny decyzji odmownych	Liczba spraw w 2000 r.	udział w decyzjach odmownych ogółem w %	
		1999 r.	2000 r.
brak prawa do świadczeń z u.s.r.	1 322	7,2	7,1
nie uznanie zdarzenia za wypadek przy pracy rolniczej w rozumieniu ustawy	3 825	18,0	20,4
brak stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu	11 073	60,3	59,0
spowodowanie wypadku umyślnie	2	0,05	0,01
spowodowanie wypadku przez rażące niedbalstwo	551	2,8	2,9
spowodowanie wypadku pod wpływem nietrzeźwości	323	1,5	1,7
niedopełnienie przez wnioskodawców obowiązków	1 665	10,2	8,9

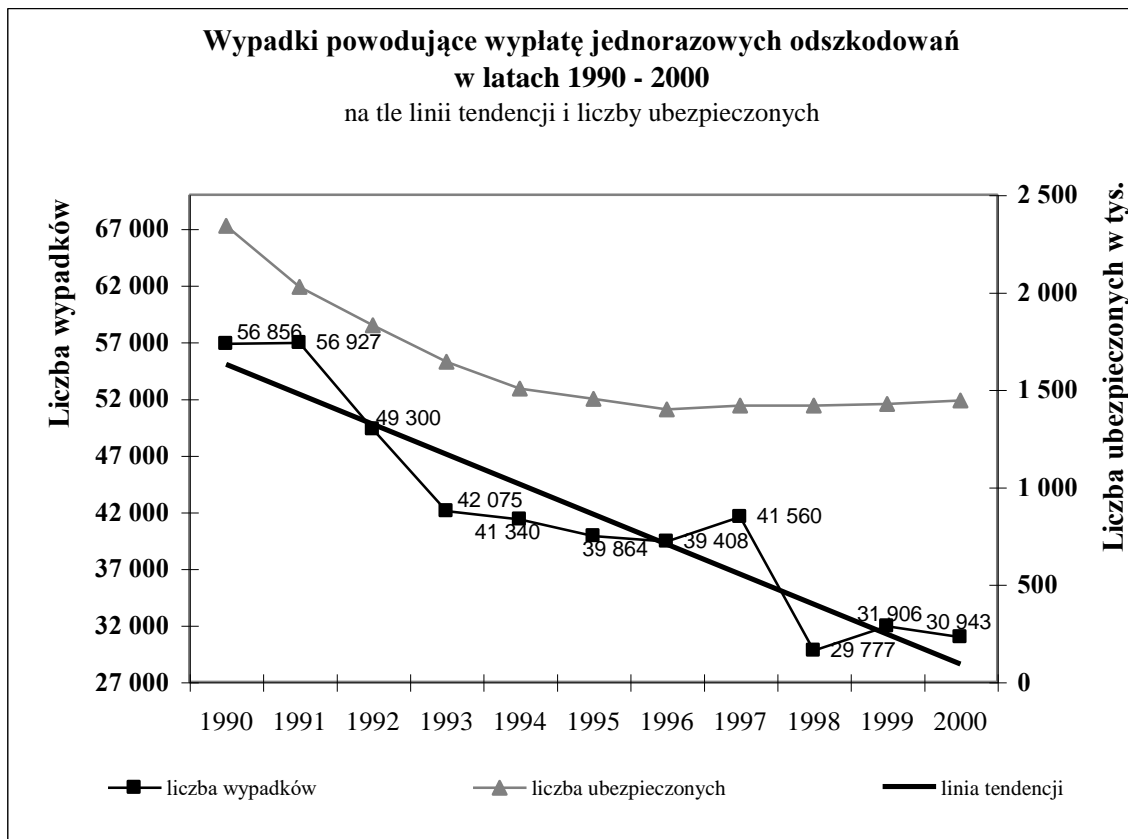
Jak widać z powyższej tabeli, głównymi przyczynami odmów przyznania jednorazowego odszkodowania powypadkowego był brak stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu i nie uznanie zdarzenia za wypadek przy pracy rolniczej, przy czym udział decyzji odmownych z powodu nie uznania zdarzenia za wypadek zwiększył się z 18 % w 1999 r. do 20,4 % w roku 2000.

Analiza ilości decyzji odmownych w poszczególnych oddziałach pozwala stwierdzić, że w niektórych rejonach miała miejsce duża liczba zgłoszeń wypadków dotyczących osób nieuprawnionych do świadczeń (np. na terenie działania OR w Białymstoku – 143 zgłoszenia, OR w Przeworsku – 80, OR w Koninie – 79, OR w Zambrowie – 72, OR w Biłgoraju – 71, OR w Nowym Sączu – 71).

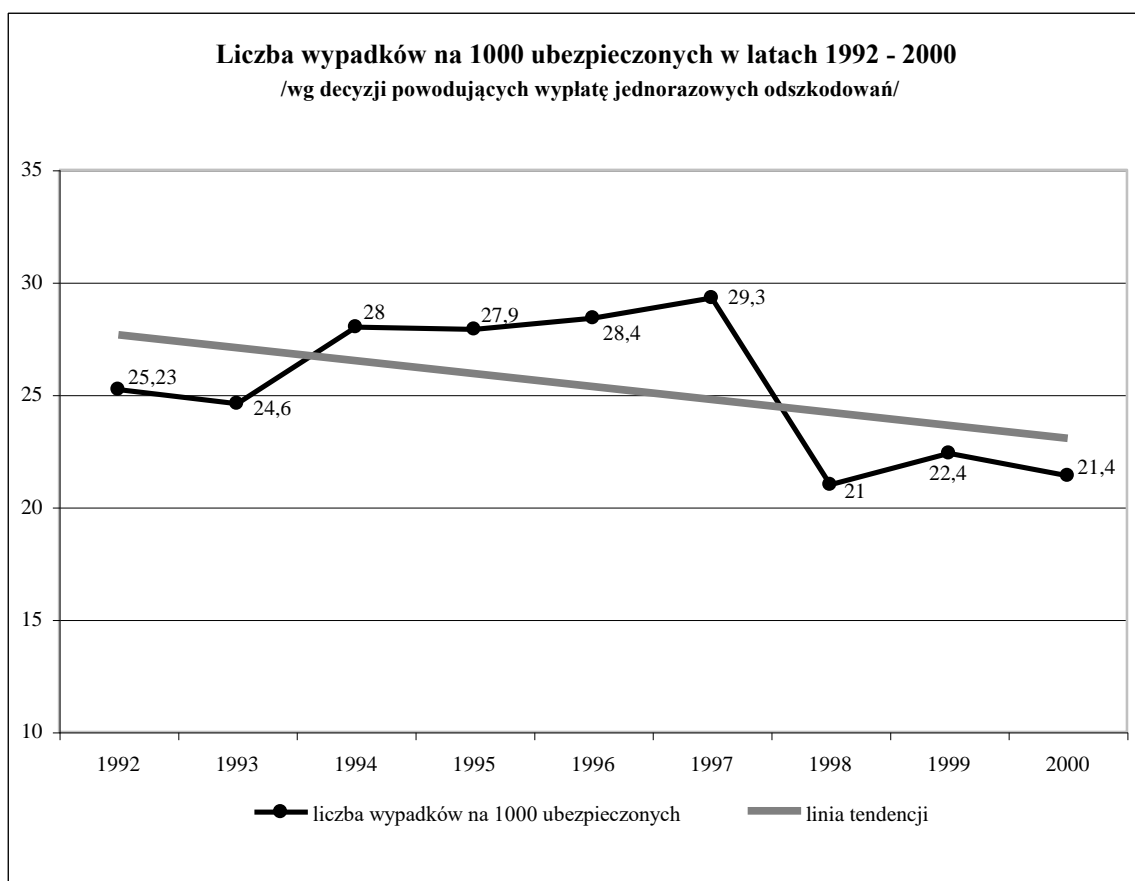
Wypadki powodujące wypłatę odszkodowań, ich struktura, terytorialne rozmieszczenie i wpływ na orzekany uszczerbek na zdrowiu

Liczba wypadków powodujących wypłatę odszkodowań zmniejszyła się z 31 906 w 1999 r. do 30 943 w 2000 r., tj. o 963, czyli o 3 %, co odpowiada w przybliżeniu spadkowi ogólnej liczby spraw załatwionych (o 3,5 %).

Liczbę wypadków w porównaniu do lat poprzednich na tle liczby ubezpieczonych i linii tendencji przedstawia poniższy wykres:

Jak wynika z wykresu, utrzymuje się spadkowa tendencja liczby wypadków. Zmniejszył się także w stosunku do roku 1999 wskaźnik wypadkowości - z 22,4/1000 ubezpieczonych do 21,4/1000 ubezpieczonych, tj. o 4,5 %. Dla porównania podajemy za GUS, że wskaźnik wypadkowości w innych grupach zawodowych w 2000 r. wyniósł 8,3/1000 pracujących, w budownictwie -12,8/1000 pracujących, w górnictwie i kopalnictwie – 17,08/1000 pracujących, w rolnictwie publicznym, łowiectwie i leśnictwie – 11,47/1000 pracujących. Trzeba jednak zaznaczyć, że wskaźnik wypadkowości wśród rolników ubezpieczonych w KRUS w ok. 30 % obciążają nieubezpieczone osoby najbliższe rolnikowi. Zmiany wskaźnika wypadkowości (częstotliwość wypadków) przedstawia wykres:

Częstotliwość wypadków na terenie działania poszczególnych oddziałów jest nadal bardzo zróżnicowana - od 9,5 wyp./1000 ubezpieczonych w OR Wrocław do 49,9 w OR Zambrów. Według analizy Oddziału w Zambrowie, ta wysoka wypadkowość związana jest z rozwiniętą hodowlą bydła, która jest (poza działami specjalnymi) najbardziej pracowitym rodzajem działalności rolniczej. W stosunku do roku poprzedniego wskaźnik wypadkowości wzrósł w 18 oddziałach, w tym najwyżej na terenie OR: w Łodzi (o 53,3 %), Tomaszowie Mazowieckim (o 20 %), Olsztynie (o 19,9 %), Słupsku (o 18 %), Katowicach (o 17,5 %), Jeleniej Górze (o 14,3 %), Opolu (o 13,1 %). Liczbę i częstotliwość wypadków w poszczególnych oddziałach przedstawiają załączniki nr 3 i 4.

Mniejsze, ale także duże zróżnicowanie częstotliwości wypadków występuje między poszczególnymi województwami. Najrzadziej występują wypadki w województwie opolskim (13,5 wypadków na 1000 ubezpieczonych), śląskim (15,5), dolnośląskim (16,2) i zachodnio-pomorskim (16,4). Największa natomiast częstotliwość wypadków ma miejsce w województwach: podlaskim (34,4 wypadków/1000 ubezpieczonych), warmińsko-mazurskim (30,2) i lubelskim (27,2). Liczbę wypadków i ich częstotliwość w poszczególnych województwach przedstawiają załączniki 5 i 6.

Zmiany w strukturze wypadków w porównaniu do roku ubiegłego są niewielkie. Zwraca uwagę bezwzględny i względny spadek liczby upadków osób, ale należy to traktować jako

powrót do „normy”, bowiem w roku poprzednim udział tej grupy wypadków był wyjątkowo wysoki. Podobnie zmniejszenie udziału wypadków przy kontakcie z ruchomymi częściami maszyn w roku 1999 było jednorazowe.

Wyszczególnienie	1999	2000	2000-1999 (+, -)	2000 1999 %	struktura wypadków w %	
					1999	2000
Liczba wypadków ogółem w tym:	31 906	30 943	- 963	97,0	100	100
1. upadek osób	16 947	15 944	- 1 003	94,1	53,1	51,5
2. upadek przedmiotów	1 875	1 912	+ 37	102,0	5,9	6,2
3. zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami	1 920	1 976	+ 56	102,9	6,0	6,4
4. uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	843	822	- 21	97,5	2,6	2,6
5. przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu	923	831	- 92	90,0	2,9	2,7
6. pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	3 926	4 024	+ 98	102,5	12,3	13,0
7. uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	3 480	3 586	+ 106	103,0	10,9	11,6
8. pożar, wybuch, działanie sił przyrody	82	88	+ 6	107,3	0,3	0,3
9. działanie skrajnych temperatur	336	271	- 65	80,7	1,1	0,9
10. działania materiałów szkodliwych	71	77	+ 6	108,5	0,2	0,2
11. nagłe zachorowania	158	151	- 7	95,6	0,5	0,5
12. inne zdarzenia	1 345	1 261	- 84	93,8	4,2	4,1
Suma zmian			- 1 272 + 309			

Liczbę wypadków wg grup zdarzeń i ich strukturę w latach 1990 - 2000 przedstawiono w załącznikach nr 7 i 8. Wynika z nich, że struktura wypadków w okresie 10 lat nie uległa liczącym się zmianom.

Prawie identycznie jak w roku 1999 ukształtowała się struktura skutków wypadków, która przedstawia się następująco:

Uszczerbek na zdrowiu w %	% wypadków ogółem w latach						
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
do 5	48,7	50,9	50,0	51,2	52,9	54,5	54,5
6 - 10	32,4	31,2	33,2	31,4	29,2	29,5	29,5
11 - 30	15,6	15,0	14,5	14,7	14,8	13,5	13,6

31 - 60	2,3	1,9	1,4	1,6	1,9	1,4	1,5
61 - 100	1,0	1,0	0,9	1,1	1,2	1,1	0,9

W ujęciu wieloletnim systematycznie rośnie, chociaż w niewielkim tempie, udział wypadków powodujących uszczerbek do 5 %, przy czym w ostatnich dwóch latach jest on identyczny i wynosi 54,5%.

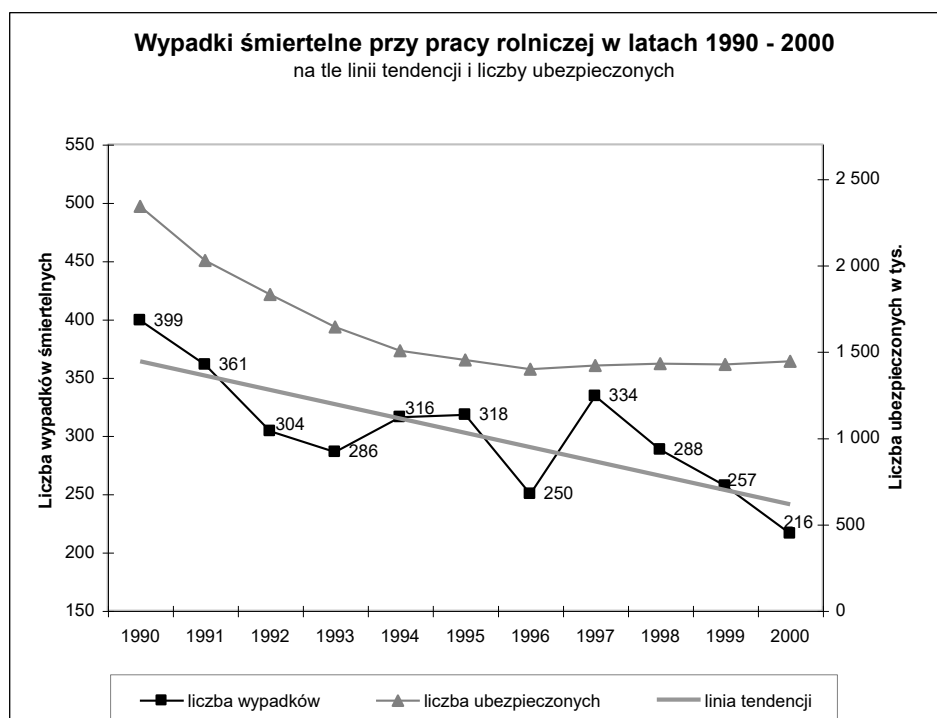
Wypadki śmiertelne

Śmiercią poszkodowanych zakończyło się 216 wypadków, o 41, tj. o 16 % mniej niż w roku 1999. Stanowiły one 0,70 % wszystkich wypadków, co ilustruje zestawienie:

Lata	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Liczba wypadków	399	361	304	286	316	318	250	334	288	257	216
% wypadków ogółem	0,70	0,63	0,62	0,68	0,76	0,80	0,63	0,80	0,97	0,80	0,70

Częstotliwość wypadków śmiertelnych wyniosła 0,15 wypadków/1000 ubezpieczonych, (w roku 1999 - 0,18 wypadków/1000 ubezpieczonych).

Tendencję spadkową wypadków śmiertelnych w latach 90 - tych na tle liczby ubezpieczonych przedstawia wykres:

Jak widać z powyższych zestawień, spadek liczby wypadków śmiertelnych jest skorelowany ze spadkiem ogólnej liczby wypadków, chociaż w poszczególnych latach występowały nawet znaczne wahania, bowiem to, czym zakończy się wypadek, jest w dużej mierze dziełem przypadku.

Rozmieszczenie terytorialne wypadków śmiertelnych przedstawiono w załączniku nr 9 i 10, a według grup zdarzeń - w załącznikach 11 i 12.

Z zestawień wynika, że:

- Wypadki śmiertelne w stosunku do ogólnej liczby wypadków wystąpiły najczęściej na terenie działania OR w Koninie, Radomiu, Ostrołęce, Ciechanowie i Rzeszowie.
- Najwięcej osób – 84 (38,9 % śmiertelnych zdarzeń) zginęło w wyniku **przejechania, uderzenia, pochwylenia przez środki transportowe i przemieszczające się maszyny rolnicze**. Liczba wypadków w tej grupie jest taka sama jak w roku 1999, ale udział w ogólnej liczbie wypadków śmiertelnych wzrósł o 6 pkt.

Spośród ofiar tej grupy wypadków:

- 49 osób (o 9 mniej niż w roku poprzednim) zginęło w wypadkach drogowych, z tego 30 - na skutek zderzenia pojazdów, 7 - uderzenia w przeszkodę (drzewa, słupek, kamień), 12 osób (w tym 7 pieszych i 5 rowerzystów) zostało potrąconych przez przejeżdżające pojazdy,
- 8 osób zostało przejechanych przez ciągniki, przyczepy, wozy konne, maszyny rolnicze (w 1999 r. – 6),
- 19 osób zginęło pod przewróconym ciągnikiem (jak w 1999 r.),
- 8 osób zostało przygniecionych przez ciągniki, opryskiwacz, sadzarkę, kosiarkę, przyczepę podczas manewrowania (5 w 1999 r.),
- 32 osoby (o 3 więcej niż w roku 1999) poniosło śmierć po **upadku**, w tym: 9 – z przyczep, 5 – z drabin, 3 – z poddaszy, 3 – ze stopnia lub belki ciągnika, 1 – z wozu (przy 4 w 1999 r.), 11 – ze schodów, upadku na powierzchni i w innych okolicznościach. Wyraźnie zwiększyła się liczba śmiertelnych upadków z przyczep – z 3 w roku 1999 do 9 w 2000 roku, powracając prawie do stanu z roku 1998 (14);
- 31 osób (o 11 mniej niż w roku poprzednim, tyle samo co w roku 1998) zmarło w wyniku **nagłego zachorowania** podczas lub po zakończeniu pracy, głównie na skutek nadmiernego w stosunku do stanu zdrowia wysiłku i stresu;
- 13 osób zginęło w wyniku **pochwylenia i uderzenia przez ruchome części maszyn** (o 7 mniej niż w roku 1999 i o 13 mniej niż w roku 1998). W tej grupie nie zanotowano

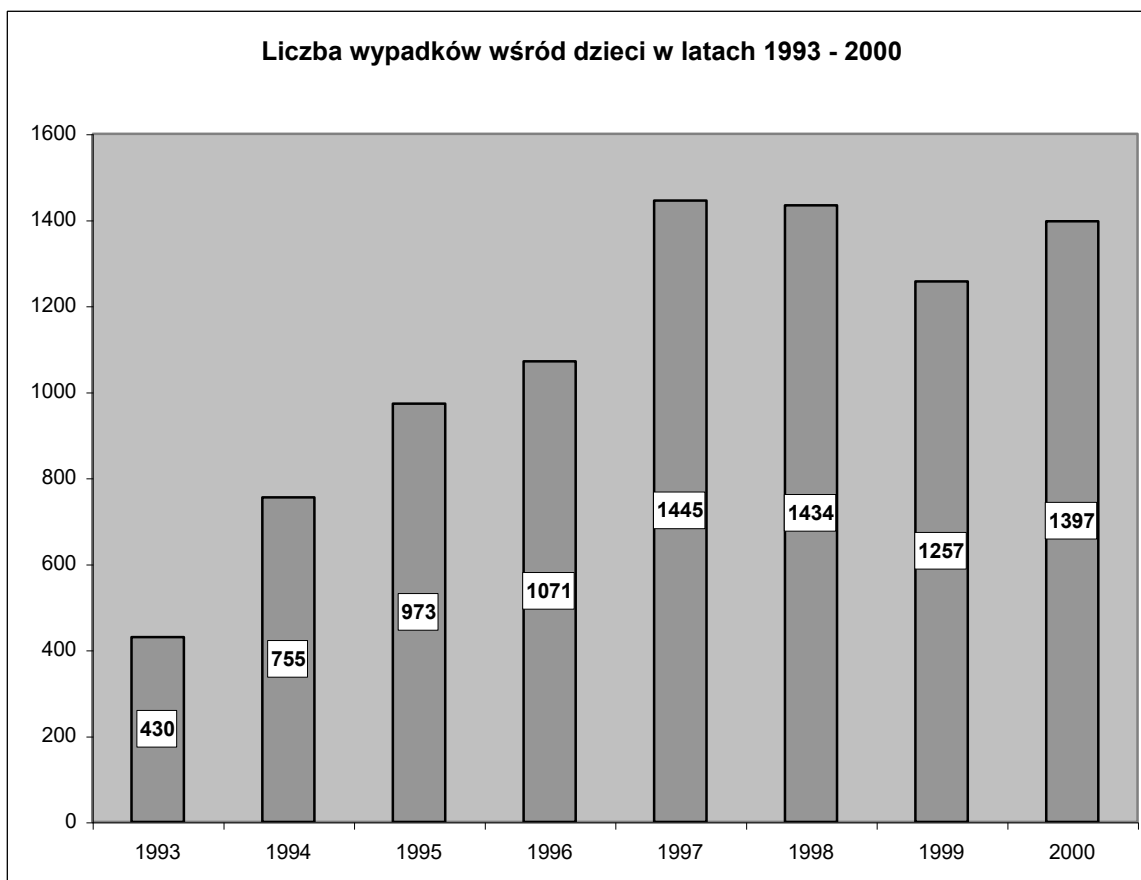
śmiertelnych urazów przy pilarkach tarczowych, natomiast 1 przy pilarce łańcuchowej. Liczba śmiertelnych pochwyczeń przez nieosłonięte wały przegubowo-teleskopowe zwiększyła się z 3 w 1999 r. do 4 w 2000 r., ale jest to o 9 wypadków mniej niż w 1998 r. (13). Przy obsłudze rozrzutników obornika wystąpiły 2 wypadki śmiertelne (4 w 1999 r. i 6 w 1998 r.);

- o 2 zmniejszyła się liczba śmiertelnych **poturbowań przez zwierzęta** (z 10 w 1999 r. do 8 w 2000 r.), o 4- na skutek **pożaru, wybuchu i działań sił przyrody** (z 11 w 1999 r. do 7 w roku 2000), o 1 - w wyniku **działania materiałów szkodliwych** (z 5 w 1999 r. do 4 w 2000 r.). Zmniejszyła się liczba śmiertelnych **porażeń prądem** z 21 w 1998 r. i 25 w 1999 r. do 11 w 2000 r.

Przyczyny i okoliczności wypadków, w tym śmiertelnych omówione zostały dalej.

Wypadki wśród dzieci

Liczba wypadków wśród dzieci do lat 15 zwiększyła się o 11,1 % - z 1 257 w 1999 r. do 1 397 w roku 2000. Liczbę wypadków dzieci od 1993 r. przedstawia wykres:

Przyczyny ponownego zwiększenia liczby wypadków niektóre oddziały regionalne upatrują w tym, że wraz z nasileniem oddziaływania zapobiegawczego zwiększyła się świadomość uprawnień do odszkodowania także za wypadek dziecka (np. w OR Płock zgłoszono 2 wypadki dzieci dwuletnich). Wyjaśnienie to brzmi prawdopodobnie, jeżeli wziąć pod uwagę, że wzrost zgłoszeń tych wypadków w latach 1993 – 1997 przypisywano właśnie upowszechnieniu informacji o prawie do odszkodowań, a nie rzeczywistemu wzrostowi liczby wypadków.

Spośród prawie 1 400 zgłoszonych zdarzeń za wypadki przy pracy w postępowaniu orzeczniczym uznano 988, tj. 70,7 %.

W wypadkach tych zginęło 6 dzieci. I tak:

- Ewelina lat 6 poszła z młodszym bratem na pastwisko oddalone od domu o ok. 1,5 km, aby przypędzić krowy. Na pastwisku została napadnięta przez grupę chłopców i wrzucona do przepływającej rzeki – utopiła się.
- Daniel lat 12 pomagał w zwózce sprasowanej słomy. Siedział z bratem na załadowanym wozie. Na szosie w zaprzęg uderzył samochód osobowy. Chłopcy spadli doznając obrażeń ciała, na skutek których Daniel zmarł po 4 dniach.
- Mateusz lat 12 razem ze starszym bratem i kuzynem malował altankę nad stawem należącym do gospodarstwa. Gdy część farby rozlała się, chłopcy postanowili usunąć plamę przez jej spalenie. Ogień przeniósł się na puszkę z farbą, a po kopnięciu jej przez jednego z chłopców, płonąca farba oblała Mateusza. Pomimo podjętej akcji ratunkowej, rozległe oparzenia spowodowały zgon chłopca w szpitalu. Prace z farbami zawierającymi rozpuszczalniki organiczne zostały zaliczone do szczególnie niebezpiecznych i nie powinny być zlecane dzieciom.
- Mateusz lat 11 prowadził prawą stroną drogi publicznej krowę. Przed nim szła matka prowadząca drugą krowę. Zostali najechani przez samochód. Syn zginął, a matka trafiła do szpitala.
- Kamil lat 13 pojechał na pole ciągnikiem sprzężonym z wozem konnym po zielonkę dla bydła. Podczas zbioru zielonki został przejechany przez koło ciągnika.
- Piotr lat 5 zrywał ogórki pod namiotem foliowym. Gdy ojciec cofał ciągnikiem obok namiotu, chłopiec wybiegł prosto pod koła ciągnika. Został przejechany.

Jak podaje OR w Zambrowie, gdzie zgłoszono największą liczbę wypadków dzieci (285, z których wypadkami przy pracy było 215), prawie połowę wypadków (47 %) stanowiły upadki na powierzchni przy prostych czynnościach. Upadki z wysokości (drabin, pojazdów, sąsieków,

drzew itp.) stanowiły 15 %. Podczas obcowania ze zwierzętami wypadkom uległo 21 % poszkodowanych dzieci, przy maszynach – 9 %, w innych okolicznościach – 8 %. Nasilenie wypadków dzieci miało miejsce w okresie letnim – od czerwca do października.

Oprócz czynności prostych, poszkodowane w wypadkach dzieci nadal wykonywały prace szczególnie niebezpieczne, jak czuwanie nad pracą siewników zbożowych i sadzarek do ziemniaków, pomoc lub samodzielne cięcie drewna na pilarkach tarczowych, pomoc przy sprzęganiu maszyn i narzędzi z ciągnikiem, prace na wysokości i przy zwierzętach. Np.:

- 11 – letni Mirek pomagał ojcu podczas siewu żyta, rozwiązując worki z ziarnem i wyłączając na uwrociach napęd zespołu wysiewającego siewnika. W trakcie tej czynności chłopiec został przejechany kołem siewnika, co spowodowało złamanie kości nogi;
- Rafał lat 13 (jak inne dzieci) doznał urazu palców, gdy stał na pomoście sadzarki i korygował jej pracę;
- Tomek lat 14 doznał urazu palców lewej dłoni podczas pomagania ojcu przy przecinaniu deski na pilarcie tarczowej;
- Daniel lat 13 w podobnych okolicznościach stracił palce prawej ręki;
- 10-letni Piotrek pomagał ojcu przy odczepianiu rozrzutnika obornika od ciągnika (miał podstawić klocek pod dyszel). Dyszel opadł przyciskając dłoń chłopca do klocka i powodując częściową amputację palca;
- 10-letni Łukasz towarzyszył ojcu w budowie dachu budynku mieszkalnego. Dziecko spadło z drabiny z wysokości pierwszego piętra, doznając poważnych obrażeń głowy i tułowia;
- 12-letni Kamil podczas rozładunku sprasowanego siana spadł wraz z kostkami siana, uderzając głową w stojący na posadzce silnik elektryczny;
- Sławek. lat 13 został kopnięty przez konia podczas zadawania mu paszy, doznając stłuczenia mózgu i ubytku kości skroniowej;
- Fabian lat 14 podczas zbierania na polu buraków, które spadły z kombajnu, potknął się na bruździe i przewrócił na wał przegubowo-teleskopowy, który pochwycił rękę, powodując złamanie kości, rozległą ranę szarpaną łokcia, zwichnięcie stawu i inne obrażenia.

Liczbę zgłoszonych w poszczególnych OR zdarzeń wypadkowych, w których poszkodowanymi były dzieci do lat 15, przedstawia załącznik nr13, a w województwach - załącznik nr 2.

Przyczyny i okoliczności wypadków

1. Uwagi ogólne.

Oddziały regionalne Kasy potwierdzają informację z roku ubiegłego o nasilającym się wpływie sytuacji ekonomicznej gospodarstw na warunki pracy, a głównie braku odnawiania coraz starszego i coraz bardziej wyeksploatowanego parku maszynowego. Rolnicy wracają do wykonywania maszyn i innych urządzeń we własnym zakresie, często z elementów odzyskanych ze złomu.

Z drugiej strony widoczny jest u rolników wzrost świadomości zagrożeń, w części gospodarstw przekładający się na próby usunięcia zaniedbań i na zmianę metod pracy. U innych z kolei rolników brak perspektyw rodzi apatię, brak chęci nie tylko do podejmowania pożądanych działań, ale nawet do przyjmowania informacji i podejmowania dyskusji o bezpieczeństwie pracy. Sytuacja jest oczywiście bardziej złożona niż przedstawiona wyżej.

Wymieniane w informacjach z lat ubiegłych przyczyny i okoliczności wypadków utrzymują się nadal. Są nimi: nieznanomość lub lekceważenie zagrożeń, szczególnie przy prostych rutynowych czynnościach, pośpiech i stres, nierozważne angażowanie do niektórych prac osób w podeszłym wieku i dzieci, bałagan w obejściu i w miejscach wykonywania czynności, posługiwanie się maszynami i ciągnikami po spożyciu alkoholu, usuwanie zapchań, czyszczenie, dokonywanie regulacji i sprawdzanie działania maszyn w ruchu, podejmowanie napraw bez posiadania kwalifikacji i oprzyrządowania, brak ochron indywidualnych i właściwych ubrań roboczych.

Obok ww. „czynników ludzkich”, wypadki powodowane są przez zły stan techniczny maszyn, budynków gospodarczych, schodów, drabin i narzędzi. Przyczyny powyższe mają swoje odzwierciedlenie w opisie poszczególnych grup wypadków.

2. Upadkom uległy 15 944 osoby, o ponad 1000 mniej niż w roku poprzednim. W 32 przypadkach upadki zakończyły się śmiercią poszkodowanych.

Jak podał OR w Zambrowie, 59 % wypadków w tej grupie stanowią potknięcia i pośliznięcia, 32 % - upadki z wysokości, 9 % - upadki ze środków transportu. Wg danych OR w Siedlcach i Tarnowie, ilość upadków wzrasta po każdym opadach śniegu lub nagłym spadku temperatury, a także w okresie zniw (podczas zwózki słomy). Działalność prewencyjna jednostek organizacyjnych Kasy i innych instytucji przynosi pewne efekty. Tak np. na terenie OR Opatów w dużej części gospodarstw poprawiono stan obejść – utwardzono i wyrównano podwórza, wyznaczono trakty komunikacyjne i zaczęto zabezpieczać je przed poślizgiem. W efekcie

liczba upadków zmniejszyła się z 555 w roku 1999 do 436 w roku 2000, tj. o 21%. Podobne zmniejszenie upadków uzyskano na terenie OR w Pile, a na terenie OR w Siedlcach praktycznie wyeliminowane zostały upadki przy zwożeniu płodów rolnych (pozostały jeszcze upadki podczas załadunku i rozładunku). Efekty takie nie są jednak powszechne.

3. Pochwyceniom i uderzeniom przez ruchome części maszyn uległy w ciągu roku 4 024 osoby, o 98 (o 2,5 %) więcej, niż w 1999 r. Dla 13 osób wypadek zakończył się śmiercią. Mimo niewielkiego wzrostu, utrzymała się spadkowa tendencja tej grupy wypadków. Część rolników stała się ostrożniejsza, nie popełnia podstawowych błędów. Jak informuje OR w Biłgoraju, rolnicy coraz częściej instalują we własnym zakresie osłony ruchomych części, szczególnie pił tarczowych, a sprzedawcy stwierdzają, że „ruszyła” sprzedaż osłon wałów przegubowo-teleskopowych, m.in. na skutek akcji organizowanych przez KRUS. OR w Legnicy stwierdza, że część rolników zastosowała się do zaleceń prewencyjnych i poprawiła stan techniczny niektórych maszyn, wyposażając np. piły tarczowe w osłony i nowe stoły. Realizację zaleceń w tej dziedzinie potwierdza także OR w Jasle. Wg OR w Zambrowie, udział wypadków przy pilarkach tarczowych w ogólnej liczbie wypadków zmniejszył się z 6,8% w 1995 r. do 3,5 % w 2000 r. Mimo tych pozytywnych objawów należy stwierdzić, że na występowanie wypadków tej grupy najbardziej oddziałuje stan ekonomiczny wielu gospodarstw. Poza zużytymi maszynami „fabrycznymi”, rolnicy eksploatują tysiące maszyn i urządzeń własnej produkcji, z reguły bez zabezpieczeń ruchomych części, a wykonane własnoręcznie osłony nie zawsze chronią przed wypadkiem (nie są wykonane fachowo). Na ten techniczny stan maszyn nakładają się błędy użytkowników, jak manipulowanie przy maszynach będących w ruchu (często z pośpiechu), popychanie materiału bezpośrednio rękami, używanie zbyt luźnych ubrań, brak rozwagi i umiejętności obsługi (np. elektronarzędzi).

Nadal największym problemem jest zagrożenie bezpieczeństwa przy gospodarczej obróbce drewna na **pilarkach** domowej konstrukcji i wykonania. Wypadki przy pilarkach w omawianej grupie wypadków stanowią przykładowo:

32 % w OR Poznań

33 % w OR Jasło

44 % w OR Konin

54 % w OR Przeworsk

59 % w OR Lublin

Wielkim osiągnięciem jest to, że w roku 2000 nie wystąpiły wypadki śmiertelne podczas pracy na pilarkach tarczowych (w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych co miesiąc ginęła co najmniej jedna osoba), ale jeszcze około półtora tysiąca osób zostało okaleczonych (wiele z nich - trwale).

Problemem pozostaje także użytkowanie wałów przegubowo-teleskopowych (służących do napędu maszyn sprzężonych z ciągnikiem) ze zniszczonymi osłonami. Udało się w ciągu ostatnich dwóch lat znacznie ograniczyć liczbę wypadków śmiertelnych (do 3 w 1999 r. i 4 w 2000 r.). Występowanie jednak nadal wypadków „łżejszych” grozi odwróceniem zjawiska. Podane przykładowo wypadki mogły także zakończyć się śmiercią:

- Henryk J. przy obsłudze rozrzutnika obornika poszedł w pobliże wału, aby wziąć widły wiszące na przedniej burcie rozrzutnika. Nieosłonięty wał pochwyił rękaw bluzy. Rolnik stracił na szczęście tylko rękę, bowiem silnik pracował na wolnych obrotach.
- Czesław R. ładował obornik przy pomocy ładowacza, napędzanego od WOM ciągnika. Kiedy zszedł z siedziska i przechodził w stronę ciągnika, pośliznął się i dotknął nogą nieosłoniętego wału. Doznał częściowej amputacji nogi.
- Tadeusz U. w identycznych okolicznościach przewrócił się na nie osłonięty wał, który pochwyił sweter i okręcił lewą rękę. Rolnik doznał amputacji przedramienia, otwartego złamania kości ramienia, rany szarpanej okolicy pachwinowej z rozerwaniem mięśni.
- Mariusz P. podczas wyładunku ziemniaków z kombajnu ratował matkę, która została pochwycona za odzież przez wał przegubowo-teleskopowy. Niestety, sam został także pochwycony, doznając złamania kości przedramienia. Matka została na szczęście odratowana (mimo połamania kości, pozrywania ścięgien, wykrwawienia).

Chociaż Kasa już od dawna przestrzega rolników przed wypadkami przy sadzarkach do ziemniaków i siewnikach zbożowych, nadal niektórzy z nich polecają członkom rodziny, w tym dzieciom, przebywać na pomostach tych maszyn i kontrolować ich pracę, co kończy się urazami i amputacją palców i dłoni. I tak np.:

- Jadwiga S. podczas siewu rozsuwała ziarno w skrzyni siewnika prętem metalowym. Kiedy mieszadło pochwyliło pręt i rękawicę, doszło do amputacji przedramienia prawej ręki.
- Aniela P. lat 41 podczas sadzenia ziemniaków strącała z kubków podajnika nadmiar sadzeniaków (krojonych, więc połówki zlepiły się). Dłoń kobiety dotknęła transportera łańcuchowego, a jeden z palców został odcięty.

- 8-letni Andrzej razem ze starszym bratem strącał nadmiar ziemniaków. Dłoń chłopca dostała się między łańcuch i koło zębate. Dziecko straciło część palca. Ciągnikiem kierował ojciec, a na sadzarce był napis ostrzegający przed przebywaniem na pomoście.

Wypadki przy innych maszynach ilustrują następujące przykłady:

- 44-letni rolnik chcąc usunąć zapchanie prasy do słomy, włożył rękę do pracującej maszyny, doznając rany szarpanej ręki (tylko na terenie OR Białystok podobnym wypadkom uległo 15 osób, w tym 1 ze skutkiem śmiertelnym).
- Hanna B. lat 74 podczas cięcia siana na sieczkę wkładała to siano bezpośrednio w walce dociskowe, bowiem sieczkarnia nie posiadała drewnianej prowadnicy (skrzynki). Walce zmiażdżyły kobiecie dwa palce.
- Waldemar D. lat 44 wsypywał cebulę na wałki wykonanej własnoręcznie obcinarki szczypioru. Dotknął walców dłonią, doznając urazu palca.
- Stanisława S. lat 45 podczas zbioru buraków kombajnem została oskalpowana (z oderwaniem małżowiny usznej), gdy długie włosy związane w „koński ogon” dostały się w wirujące części maszyny.
- Andrzej G. podczas koszenia trawy kosiarką trawnikową cofając się zaczepił nogą o kretowisko i upadając na plecy pociągnął kosiarkę na nogi, doznając amputacji palca.
- 46-letni rolnik wraz z córką kosił żyto snopowiązałką. Gdy snopowiązałka przestała wiązać, rolnik wyłączył napęd WOM, nie gasząc jednak silnika ciągnika ze względu na zły stan akumulatora. 14-letnia córka szukając w kabinie na polecenie ojca klucza potrzebnego do regulacji aparatu wiążącego, mimowolnie włączyła napęd WOM, co spowodowało ruch iglicy aparatu wiążącego i przebicie dłoni. Dopiero wezwane pogotowie techniczne uwolniło rolnika.
- Teresa C. lat 51 doznała amputacji palców i części dłoni podczas oczyszczania gardzieli kombajnu zbożowego, gdy kombajnista bez uprzedzenia włączył napęd.
- Krzysztof R. lat 34 oczyszczał widłami włączony rozrzutnik obornika. Został pochwycony za odzież przez łopatki przyrządu roztrzásającego. Uratował go 6-letni syn, który wyłączył napęd. Rolnik doznał na szczęście tylko poważnych obrażeń obu rąk.
- Marcin K. lat 25 miał mięso maszynką ręczną, do napędu której zastosował silnik elektryczny. Mięso popychał ręką. Palce dostały się w strefę pracy ślimaka.

4. Wypadkom przy pracy ze zwierzętami uległo 3 586 osób, o 106 (o 3 %) więcej niż w roku 1999. Zginęło 8 osób (o dwie mniej niż w roku poprzednim).

Jak zawsze przyczyną tych wypadków są ciasne i źle zaprojektowane pomieszczenia, wypas na uwięzi, nieliczenie się z potencjalną agresją zwierząt, nietypowym zachowaniem w okresie rui czy w sytuacjach stresowych (załadunek, przewóz). I tak:

- Marian L. lat 66 został zaatakowany przez buhaja podczas pojenia bydła. Zmarł w wyniku obrażeń.
- Józef S. lat 74 został zaatakowany i pokąsany przez knura, gdy zapędzał go z wybiegu do chlewa.
- Kazimierz J. lat 26 został uderzony przez konia łbem w skroń podczas pojenia. Rolnik doznał urazu czaszkowo-mózgowego ze złamaniem kości skroniowej.
- Zofia B. lat 40 podczas przewiązywania krów na pastwisku doznała zwichnięcia stawu barkowego, gdy jedna z krów szarpnęła łańcuchem.
- Wanda C. lat 32 podczas dojenia krowy została kopnięta w plecy przez sąsiednią krowę.
- Irena D. lat 50 została przygnieciona do żłobu przez krowę w okresie rui, kiedy krowa skoczyła na kobietę.

Jak podał OR w Jaśle, wypadki występują najczęściej podczas karmienia (30 %), przepędzania zwierząt (27 %), obrządku (23 %) i dojenia (18 %).

Na wypadki ze zwierzętami, w dużej części zależnymi od stanu pomieszczeń i zachowania zwierząt, działalność prewencyjna Kasy nie ma wielkiego wpływu i polega głównie na uświadamianiu rolnikom zagrożeń.

Omówione dotychczas 3 grupy wypadków (upadki osób, pochwycenie przez ruchome części maszyn i wypadki ze zwierzętami) stanowią 3/4 wszystkich wypadków (76 %). Pozostałe 24 % zajmuje 9 innych grup, z których największe znaczenie mają: wypadki z ostrymi narzędziami i przedmiotami (6,4 % w strukturze wypadków), upadek przedmiotów (6,2 %) oraz przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środki transportu (2,7 %).

5. Wypadkom polegającym na zetknięciu się z ostrymi narzędziami ręcznymi i innymi ostrymi przedmiotami uległo 1 976 osób, o 56 więcej niż w roku poprzednim. Dwie osoby poniosły w tych wypadkach śmierć.

- Kazimierz K. lat 46 jechał na łąkę rowerem z kosą. W trakcie jazdy ostrze kosi dostało się w szprychy koła blokując go i powodując przewrócenie pojazdu. Przy upadku nastąpiło przecięcie kosą uda mężczyzny, w tym żyły i tętnicy. Rolnik wykrwawił się na śmierć.
- Jan K. lat 50 ostrzył nóż na tarczy szlifierskiej zamontowanej na wale pilarki tarczowej. Niewygodna pozycja i brak podpórki ostrzonego noża spowodowały wyrwanie noża z ręki mężczyzny. Nóż wbił się rolnikowi w oko, powodując śmierć po ok. 3 tygodniach.

Jak poprzednio, wypadki te miały miejsce podczas posługiwania się siekierami (rąbanie drewna), kosami, nożami i widłami. Skaleczenia i amputacja palców lub części dłoni siekierą występują najczęściej wtedy, gdy rolnicy przytrzymują rąbany materiał lewą ręką, zaś nożami – podczas ręcznego ogławiania i rozdrabniania okopowych.

W niektórych przypadkach do wypadku dochodzi na skutek niewłaściwego stanu narzędzi. I tak:

- rolnik wraz z synem wycinał rosnące na polu drzewa; źle osadzona siekiera spadła z toporzyska i ugodziła syna w przedramię.

W części przypadków pracujących mogłyby przed urazami uchronić proste ochrony osobiste, jak rękawice i okulary ochronne. Niestety – używanie tych ochron jest bardzo rzadkie.

6. Upadki przedmiotów spowodowały urazy u 1 912 osób, w tym w 12 przypadkach – śmierć poszkodowanych.

Według danych OR w Koninie, były to upadki:

- przedmiotów (baniek z mlekiem, wiader, narzędzi, drewna, worków z materiałami, materiałów budowlanych)	- 52 % zdarzeń,
- upadek dyszli przy sprzęganiu maszyn	- 16 % „
- opadnięcie burt przyczep przy pracach przeładunkowych	- 24 % „
- upadek sprasowanego siana i słomy	- 8 % „

W innych oddziałach proporcje wymienionych okoliczności są nieco inne. Tak np. na terenie działania OR w Poznaniu upadki dyszli przyczep i innych maszyn stanowią ok. 45 % tej grupy wypadków, a ok. 1/3 wypadków występuje podczas naprawy maszyn. Oto przykłady wypadków:

- 30 – letni mężczyzna wtaczał w stodole bele sprasowanej słomy o wadze ok. 200 kg. Obok stał już stos bel ułożonych po 3 sztuki wzwyż. W wyniku potrącenia jedna z bel spadła na rolnika, powodując uszkodzenie kręgosłupa i paraliż obu nóg;

- Czesław K. lat 53 rozładowywał drewno z przyczepy. Klocki drewna obsunęły się i przygniotły rolnikowi palce prawej dłoni;
- Zofia C. lat 64 pomagała mężowi sprzęgać rozrzutnik obornika z ciągnikiem; ciężki dyszel wysliznął się jej z rąk i opadł na stopę;
- Jeden z rolników zwoził przyczepą wywrotką ziemniaki z pola. W trakcie rozładowywania wywrotki zauważył wyciek płynu z przewodu hydraulicznego. Wszedł z kluczem pod podniesioną skrzynię dla przykręcenia złącza. W trakcie naprawy skrzynia opadła przygniatając rolnika ze skutkiem śmiertelnym.

Najwięcej wypadków śmiertelnych (8) miało miejsce podczas pozyskiwania drewna (ścinania drzew), gdy obalane drzewa lub odłamane gałęzie opadły na pracujących. Oto przykłady:

- Zenon C. lat 52 został uderzony w głowę przez ścinaną gałąź;
- Zofia B. lat 38 wbiegła wprost pod opadającą, ściętą sosnę;
- Zbigniew W. lat 37 został uderzony w głowę przez ścięte drzewo, które w czasie upadku zawiesiło się na sąsiednim, co spowodowało niespodziewany ruch do góry pnia drzewa („odziomka”).

7. Uderzenie, przygniecenie przez materiały transportowane mechanicznie i ręcznie występuje w podobnych okolicznościach jak „upadki przedmiotów” i „upadki osób”, z tym że są to upadki podczas transportu. Wypadkom tym uległo 822 osoby, z których 3 poniosły śmierć.

Wypadkom tego typu sprzyja pośpiech, przecenianie własnych sił i przenoszenie zbyt wielkich ciężarów, stosowanie niewłaściwego obuwia, zły stan nawierzchni, brak wózków transportowych itp.

8. Najgroźniejsze w skutkach jest przejechanie, uderzenie przez środek transportu w ruchu, przy czym do tej grupy zaliczane są także wypadki przejechania przez przemieszczające się samobieżne maszyny rolnicze. Wypadkom takim uległo w 2000 roku 831 osób, spośród których aż 84 osoby poniosły śmierć. Wynika z tego, że śmiercią zakończył się co dziesiąty wypadek. Rozkład śmiertelnych wypadków przedstawiony został w rozdziale IV. Jak co roku – przeważają w tej grupie wypadki drogowe, a wywrotki i przygniecenia przewróconym ciągnikiem - podczas transportu w terenie pofałdowanym, a także podczas prac polowych w okolicach rowów i uskoków. Poza trudnymi warunkami (ukształtowanie powierzchni) na występowanie tych wypadków ma wpływ stan techniczny ciągników, kwalifikacje kierowców i jazda po spożyciu alkoholu oraz lekkomyślność. Oto przykłady:

- Adam K. lat 48 jechał niesprawnym ciągnikiem z przyczepą z nadmierną prędkością. Na łuku drogi nie opanował pojazdu i wjechał na skarpę, następnie uderzył w słup telefoniczny, znowu wyjechał na drogę i uderzył w płot, po czym ciągnik przewrócił się i przygniótł kierowcę, który był pod wpływem alkoholu (3,19‰).
- Grzegorz K. lat 33 woził ziemię do zasypywanego stawu. W trakcie jednego z kursów chciał skrócić drogę i zjeżdżał połączoną drogą prowadzącą po zboczu. Pomimo sprawnych hamulców, ciągnik pchany przez napełnioną przyczepę przewrócił się, przygniatając rolnika, który pracę wykonywał po spożyciu alkoholu (1 ‰).
- Mieczysław K. lat 55 podczas zwożenia zboża usiadł na dyszlu przyczepy. W drodze spadł i został przez przyczepę przejechany.
- Roman S. lat 32 jechał ciągnikiem z przyczepą na pole po słomę. Na przyczepie jechało kilku chłopców do pomocy przy załadunku. Kierowca wychylił się z kabiny, aby przekazać pasażerom jakąś wiadomość, wypadł pod koło ciągnika. Po leżącym mężczyźnie przejechała też przyczepa. Poszkodowany zmarł osierocając ośmioro dzieci.
- Józef K. lat 51 kosił trawę kosiarką listwową. Podczas cofania spadł z ciągnikiem z 5-metrowej skarpy. Nie posiadał uprawnień do kierowania ciągnikiem.

9. **Działaniom skrajnych temperatur** uległo 271 osób. Żaden wypadek nie zakończył się na szczęście śmiercią (w roku poprzednim – 4 wypadki śmiertelne). Wypadki polegały głównie na oparzeniach wrzątkiem lub innymi materiałami. Np.:

- Helena A. lat 45 w parniku wykonanym przez męża parowała ziemniaki dla trzody. Podczas oczyszczania rusztu żar wypadł jej na dłonie i nogi, powodując zapalenie się ubrania i kapci z tworzywa. Rolniczka doznała rozległych poparzeń. Przyczyną wypadku była zła konstrukcja parnika.

Część wypadków spowodowana jest użytkowaniem pojemników (wiader, garnków) aż do całkowitego zużycia; np.:

- Jan K. lat 36 prznosił w wiadrze gorącą wodę do przygotowania paszy dla trzody. W trakcie przenoszenia urwał się uchwyt wiadra, a gorąca woda oblała rolnikowi nogę.
- Elżbieta H. gotowała ziemniaki na paszę w 10-litrowym metalowym garnku. Gdy zdejmowała go z kuchni, ucho garnka oberwało się, a wrzątek oblał pierś poszkodowanej. Rolniczka doznała oparzeń I i II stopnia.

Najwięcej wypadków poparzenia występuje podczas przenoszenia wrzątku oraz przelewania go do innego naczynia.

10. **Działaniom materiałów szkodliwych** uległo 77 osób, w tym 4 osoby poniosły śmierć.

Materiałami szkodliwymi było przede wszystkim mleko wapienne do bielienia obór (zaprószenia oczu), artykuły sanitarne (np. środek do udrażniania przewodów kanalizacyjnych „Kret”), środki ochrony roślin, produkty rozkładu materii organicznej, powietrze pozbawione tlenu, tlenek węgla. Ilustrują to przykłady:

- Norbert M. lat 22 razem z ojcem wywoził gnojowicę. Po kilkunastu kursach stanął na drabinie w zbiorniku i wężem wlewał wodę, aby wzruszyć i rozcieńczyć denny osad. Niezadowolony z efektów wyłączył wodę i wszedł do zbiornika z łopata (bez maski i liny zabezpieczającej). Po chwili ojciec zauważył leżącego w zbiorniku, więc wezwał na pomoc drugiego syna, który po wejściu do zbiornika także stracił przytomność. Wtedy ojciec wszedł sam, aby ratować synów. Wszystkich nieprzytomnych mężczyzn znalazła żona i wezwała na pomoc sąsiadów. Ojca i jednego z synów udało się uratować, zaś drugi zmarł w szpitalu.
- Grażyna B. lat 45 myła chłodnię środkiem myjącym, a bez jego spłukania użyła jeszcze (wbrew zaleceniom producenta) płynu dezynfekującego. Nastąpiła reakcja chemiczna z wydzielaniem drażniących oparów, które spowodowały oparzenia układu oddechowego.
- Inna z kobiet w celu udrożnienia zlewu kuchennego zastosowała „Kreta”. Na skutek gwałtownej reakcji chemicznej ciecz prysnęła jej w twarz, powodując poparzenia i uraz oczu.
- Zenon K. lat 41 w czasie opryskiwania zbóż „Chwastoksem” udrażniał przewody opryskiwacza wdmuchując ustami powietrze przez gniazdo końcówki rozpylającej. Zatrut się, na szczęście bez skutku śmiertelnego.

11. **Pożar, wybuch, działanie sił przyrody** były powodem 88 wypadków, w tym 7 wypadków śmiertelnych. Charakter wypadków ilustrują następujące przykłady:

- 32-letni rolnik zauważył dym wydostający się ze strychu obory. Wszedł na podest i zaczął wyciągać znajdujące się tam bele siana, aby zlokalizować źródło dymu. Po dostaniu się tlenu ogień wybuchnął rolnikowi prosto w twarz, powodując poparzenia II stopnia. Rolnik spadł z podestu, doznając dodatkowo urazu stawu skokowego.
- Stanisław B. lat 67 wypalał perz i resztki poźniwne na podoranym polu. Silny wiatr sprawił, że ogień rozprzestrzenił się na ściernisko ze słomą. Rolnik próbując go ugasić potknął się i upadł. Wskutek licznych oparzeń i powikłań chorobowych zmarł w szpitalu.

- Józef K. lat 42 doznał poparzenia I i II stopnia, kiedy wysypywał do pieca c.o. węgiel z dużą zawartością miazgi, co spowodowało wybuch ognia.
- Jarosław W. lat 33 spawał zbiornik paliwa samochodu ciężarowego. Kiedy wybuchły opary benzyny, rolnik doznał rozległych oparzeń, a przechodzący w pobliżu ojciec poniósł śmierć.
- Bronisław B. lat 39 został rażony piorunem podczas zgrabiania siana, kiedy zaskoczyła go burza.
- Marek C. lat 25 stracił życie powalony zerwanym przez wicher dachem obory, gdy biegł do mieszkania, aby się schronić. Śmierć spotkała go kilka kroków od domu.

W ciągu roku odnotowano też 4 przypadki wybuchu akumulatorów. Trzy wybuchy miały miejsce podczas podłączania akumulatorów po ich rozładowaniu. W związku z tym Prezes Kasy wystąpił do jednostek certyfikujących i producentów o zamieszczenie w instrukcjach obsługi informacji o czasie potrzebnym na „odgazowanie” akumulatorów.

12. **Nagłym zachorowaniami** uległo 151 osób, a z nich 31 zmarło. Wśród zachorowań dominowały zawały mięśnia sercowego i wylewy krwi do mózgu, uszkodzenia kręgosłupa oraz przepukliny. Zdarzały się też przypadki zapalenia ścięgien, a nawet urazowego oberwania narządów rodnych u 43-letniej kobiety.

Jak podawaliśmy w poprzednich informacjach, przyczynami tych wypadków była ciężka praca, niewspółmierna do stanu zdrowia, niezajomość schorzeń i praca aż do tragicznego końca, stres, niedostatek urządzeń zastępujących lub zmniejszających wysiłek fizyczny osób pracujących.

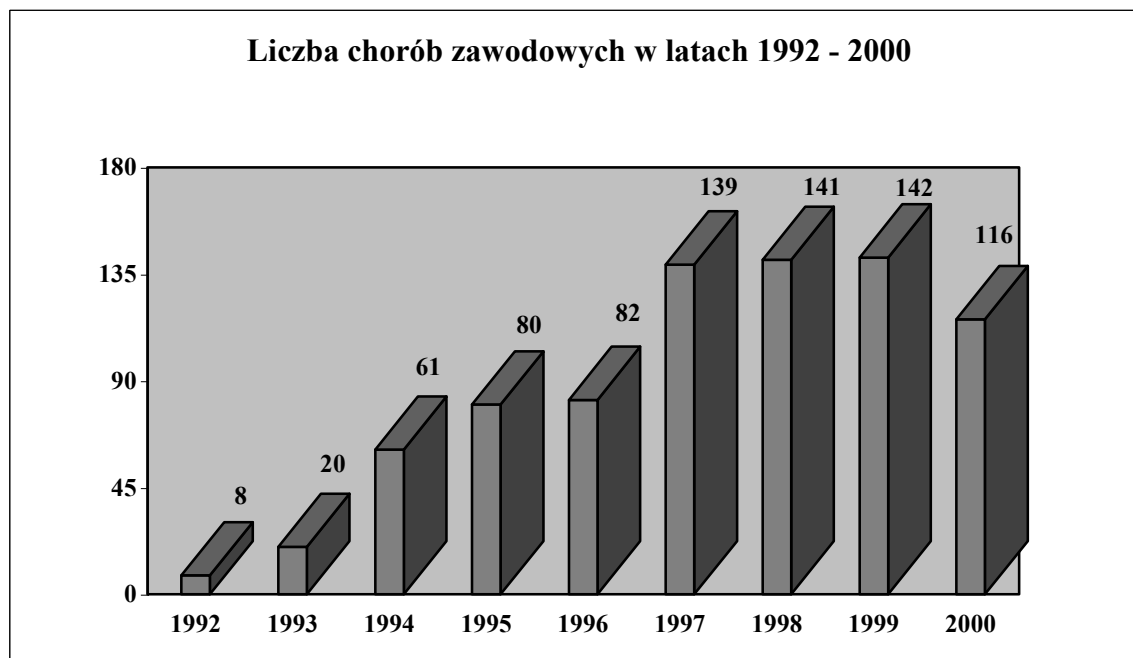
13. **Innym wypadkom** nie zakwalifikowanym do omówionych grup, uległo 1 261 osób, w tym 20 ze skutkiem śmiertelnym (o 11 osób mniej, niż w roku 1999). Wśród tych wypadków były porażenia prądem, uderzenia drzwiami i odpryskami metali, młotkiem itp. Dla zobrazowania okoliczności i przyczyn tych wypadków podajemy kilka przykładów:

- Henryk T. lat 45 uległ śmiertelnemu porażeniu prądem podczas spawania pękniętej dźwigni sterowania sprzęgiem ciągnika URSUS C-360. Spawarka wykonana była przez rzemieślnika.
- Robert D. lat 27 podczas demontażu dojarki elektrycznej w oborze, przy nie odłączonym dopływie prądu, został nim śmiertelnie porażony.
- Henryk T. lat 45 na podwórku gospodarstwa przy użyciu spawarki transformatorowej własnej konstrukcji spawał dźwignię sprzęgła ciągnika. W czasie pracy został śmiertelnie porażony prądem.

- Jan K. lat 69 podczas jazdy ciągnikiem sporną drogą na pole kukurydzy, został zastrzelony z broni myśliwskiej przez sąsiada.
- Paweł P. lat 19 został ugodzony w oko odpryskiem metalu, kiedy przecinakiem przecinał drut.
- Sebastian S. lat 48 doznał urazu oka, gdy obcęgami wyciągał skruszałe gwoździe z desek z rozbiórki (kawałek takiego gwoździa ugodził go w oko).
- Marian R. lat 59 wpadł ciągnikiem do rzeki i utonął.

Choroby zawodowe

W 2000 r. przyznano 116 jednorazowych odszkodowań z tytułu uszczerbku na zdrowiu spowodowanego zachorowaniem na chorobę zawodową (o 26 mniej niż w 1999 r.). W 25 przypadkach odmówiono odszkodowania, gdyż wnioskodawcy nie posiadali uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, w 9 przypadkach - z powodu braku uszczerbku na zdrowiu.

Zmniejszenia liczby stwierdzonych chorób należy upatrywać w trudniejszym dostępie do lekarzy specjalistów, a nie w zmniejszeniu zachorowań.

Podobnie jak w 1999 r., dominującą grupę stanowiły choroby układu oddechowego – 14 (w 1999 r. - 22) przypadków alergicznego zapalenia pęcherzyków płucnych („płuco rolnika”) i 33 (w 1999 r. - 36) przypadków dychawicy oskrzelowej. Zmniejszyła się liczba chorób roznoszonych przez kleszcze (boreliozy i kleszczowego zapalenia mózgu i opon mózgowo - rdzeniowych) z 42 w 1999 r. do 28 w 2000 r. Zwiększyła się liczba zachorowań na uczuleniowe zapalenie skóry z 20 w 1999 r. do 32 w 2000 roku.

W 2000 roku wystąpiły choroby zawodowe nie stwierdzone w poprzednich latach: przewlekła choroba obwodowego układu nerwowego wywołana uciskiem na pnie nerwów i skaza krwotoczna nabyta.

Najwyższy uszczerbek na zdrowiu spowodowały choroby układu oddechowego (do 80 %).

Procentowa struktura uszczerbku na zdrowiu spowodowanego chorobami zawodowymi w latach 1996 - 2000 przedstawia się następująco:

Uszczerbek na zdrowiu w %	Liczba chorób					% chorób ogółem				
	1996	1997	1998	1999	2000	1996	1997	1998	1999	2000
do 5	1	3	13	16	7	1,2	2,2	9,2	11,3	6,0
6 - 10	7	13	11	20	21	8,5	9,4	7,8	14,0	18,1
11 - 30	50	84	98	83	68	61,0	60,4	69,5	58,5	58,6
31 - 60	18	33	14	21	17	22,0	23,7	9,9	14,8	14,7
61 - 100	6	6	5	2	3	7,3	4,3	3,6	1,4	2,6
Razem	82	139	141	142	116	100	100	100	100	100

Przyczyny wystąpienia chorób zawodowych nie uległy zmianie - są to głównie narażenie na pył rolniczy, kontakt ze zwierzętami domowymi i dzikimi, ukąszenia przez kleszcze.

W 2000 r. choroby zawodowe wystąpiły w 35 oddziałach. Najwięcej chorób wystąpiło na terenie oddziałów: Augustów (15), Białystok (15), Lublin (12), Zambrów (8) i Biłgoraj (6). Dotychczas nie zanotowano jeszcze chorób zawodowych na terenie OR w Warszawie.

Zestawienie chorób zawodowych wg rodzajów przedstawiono w załączniku nr 14, a wg terytorialnego występowania - w załączniku nr 15.

Działania prewencyjne jednostek organizacyjnych Kasy

Działania prewencyjne Kasy mające na celu zapobieganie wypadkom przy pracy i rolniczym chorobom zawodowym prowadzone są zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników. Mimo wypracowanych już form oddziaływania na rolników, nadal poszukiwane są nowe, skuteczniejsze formy dostarczania wiedzy o zasadach bezpiecznej pracy i oddziaływania na wyobraźnię i nawyki rolników oraz ich domowników, zachęcające do wprowadzania w gospodarstwach zmian poprawiających bezpieczeństwo pracy.

Aby skuteczność w zapobieganiu wypadkom była jak najwyższa, podejmowane przez jednostki organizacyjne Kasy działania zostały ukierunkowane na przeciwdziałanie najczęściej występującym w danym rejonie zagrożeniom. Jednocześnie zrezygnowano z zajmowania się zagrożeniami występującymi rzadziej lub sporadycznie, albo na likwidację których Kasa nie ma wpływu.

Prezes Kasy polecił dyrektorom oddziałów regionalnych w roku 2000:

1. Ukierunkowanie szkoleń na sołtysów oraz prowadzenie ich we wsiach, gdzie najczęściej występują wypadki w gospodarstwach rolnych.
2. Prowadzenie konkursów na najbezpieczniejsze gospodarstwo rolne. Zbadanie celowości i możliwości wprowadzenia wyróżnienia (tytułu, certyfikatu) "bezpieczne gospodarstwo" nadawanego przez Kasę gospodarstwom spełniającym podstawowe kryteria, co byłoby sprawdzane podczas tych konkursów.
3. Propagowanie podczas szkoleń oraz poprzez inne formy prewencji:
 - wdrażania zabezpieczeń przed upadkami,
 - wyposażania posiadanych przez rolników maszyn w osłony ruchomych części, z możliwością wymiany osłon wałów przegubowo-teleskopowych przy pomocy finansowej Kasy (dopłata Kasy nie powinna przekroczyć 50% ich ceny),
 - poprawiania bezpieczeństwa przy pozyskiwaniu i gospodarczej obróbce drewna poprzez naukę posługiwania się pilarkami łańcuchowymi, powodowanie wyposażania posiadanych przez rolników pilarek tarczowych w niezbędne zabezpieczenia i urządzenia do podawania materiału oraz zastępowania tych pilarek przez maszyny bezpieczniejsze w obsłudze,
 - zakupu przez rolników ubrań roboczych i ochron osobistych, a także innych wyrobów wyróżnionych tytułem "Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym" i ze Znakiem Bezpieczeństwa KRUS,

- Kontynuowanie oddziaływania na poprawę bezpieczeństwa dzieci i współpracy ze szkołami ponadpodstawowymi z programem rolniczym.

Szkolenie z zakresu bhp

O doborze miejscowości do szkolenia decydowała przede wszystkim ilość występujących wypadków, dlatego też w niektórych wsiach prowadzono szkolenia po raz kolejny, przede wszystkim tam, gdzie mieszka duża liczba ubezpieczonych, frekwencja na poprzednim szkoleniu była dość niska, a wypadkowość nadal utrzymuje się lub nawet wzrasta. Część szkoleń organizowano dzięki zainteresowaniu i inicjatywie aktywu gminnego i wiejskiego oraz dyrektorów i nauczycieli szkół.

Szkolenia prowadzono według *Programu szkolenia rolników indywidualnych*. Program obejmował 9 tematów do wyboru w zależności od miejscowych warunków, najczęściej występujących lokalnie zagrożeń, stanu wiedzy, kierunków i technologii produkcji oraz zainteresowań rolników. Tematy szkolenia dobierano w oparciu o przeprowadzaną analizę ilości i przyczyn wypadków.

Propagowano, zgodnie z zaleceniem Prezesa Kasy, wdrażanie zabezpieczeń przed upadkami. Na wielu szkoleniach wiodącym tematem były „upadki osób”. W trakcie szkoleń zachęcano do kupna bezpiecznych drabin, szczególnie aluminiowych i posiadających Znak Bezpieczeństwa KRUS, poprawiania posiadanych przez rolników drabin zgodnie z wymogami (haki zaczepowe, ostre zakończenia podłużnic, prostokątne szczeble, itp.). Omawiano sposób bezpiecznego przewożenia ładunków objętościowych i wykorzystania drabin do likwidacji zagrożeń występujących podczas schodzenia z przyczep załadowanych materiałem objętościowym. Podczas szkoleń demonstrowano pasy transportowe zabezpieczające transportowany lub składowany ładunek przed upadkiem. Zwracano uwagę na właściwy stan podwórzy, traktów komunikacyjnych, korytarzy paszowych. Zachęcano rolników do pracy we właściwym ubraniu i obuwiu roboczym. Prezentowano plansze, przygotowane w tym celu przez oddziały, których głównym tematem były zabezpieczenia przed upadkami.

Podczas szkoleń realizowano także zalecenie dotyczące poprawiania bezpieczeństwa pracy przy pozyskiwaniu i gospodarczej obróbce drewna. Szczegółowo omawiano zasady bezpiecznej pracy pilarkami łańcuchowymi i pokazywano prawidłowy sposób cięcia drewna. Zapoznawano też rolników z innymi bezpiecznymi maszynami do pozyskiwania i obróbki drewna, wyróżnionymi przez Prezesa Kasy podczas targów.

Do wyboru tematów szkolenia przyczyniały się także doświadczenia z wizytacji sezonowych prac gospodarskich (podczas żniw i wykopków).

W 2000 roku przeprowadzono ogółem 2.799 wszystkich szkoleń poświęconych bezpieczeństwu pracy w gospodarstwie rolnym. Wzięło w nich udział ponad 82.250 osób.

Liczbę przeprowadzonych przez oddziały regionalne szkoleń z zakresu bhp i ich uczestników w 2000 roku przedstawia załącznik nr 18.

Rozszerzenie działalności szkoleniowej w szkołach podstawowych i średnich rolniczych spowodowało zmianę liczby i struktury szkoleń w stosunku do 1999 roku. Przeprowadzono prawie o 1/4 szkoleń więcej niż w roku poprzednim. Szkolenia dłuższe (pełnotematyczne) stanowiły 43% (ich liczba zmniejszyła się o 4%), a informacyjno-instruktażowe 57% (ich liczba zwiększyła się o 57%) wszystkich szkoleń.

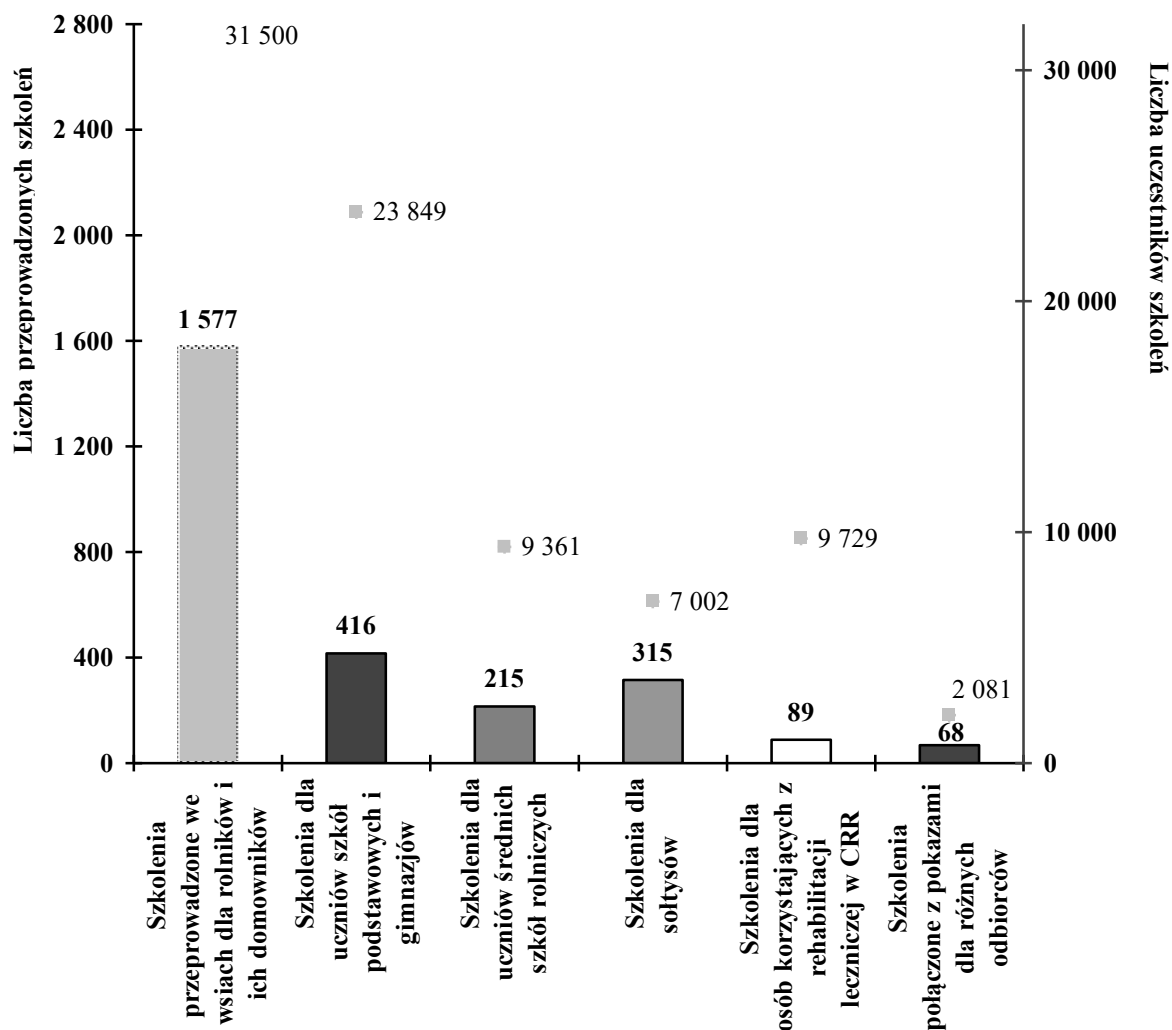
Szkoleń trwających 5 i więcej godzin przeprowadzono 1.135 we wsiach i 72 w ośrodkach rehabilitacyjnych KRUS.

Dziewięć OR (w Białymstoku, Gdańsku, Jaśle, Koninie, Płocku, Radzynie Podlaskim, Siedlcach, Sztumie i Włocławku) poinformowało o ujemnym wpływie sytuacji ekonomicznej rolników na ich postawy i odbieranie działalności prewencyjnej, w tym także szkoleń rolników. Niektóre OR podały, że rolnicy chętniej korzystają ze szkoleń krótszych i tylko takie udaje im się przeprowadzić.

Mimo zniechęcenia i apatii rolników oraz trudniejszych z nimi kontaktów, co wynikało z pogarszającej się sytuacji w rolnictwie, we wsiach przeprowadzono ogółem 1.577 szkoleń dla ponad 31.500 osób, także 315 szkoleń dla około 7.000 sołtysów. Zorganizowano ponad 630 szkoleń, spotkań i pogadanek dla ponad 33.200 dzieci i młodzieży szkolnej. Z myślą o rolnikach korzystających z rehabilitacji leczniczej oddziały, na terenie których znajdują się ośrodki rehabilitacyjne, przeprowadziły 89 szkoleń z udziałem ponad 9.700 osób.

Liczbę przeprowadzonych szkoleń i ich uczestników, według grup odbiorców przedstawia wykres:

Liczba szkoleń i ich uczestników w 2000 roku według grup odbiorców

Liczbę szkoleń i ich uczestników, według grup odbiorców, przeprowadzonych przez poszczególne OR KRUS zawiera załącznik nr 17.

Średnia frekwencja na wszystkich szkoleniach (bez CRR) wyniosła 27 osób. W szkoleniach dłuższych uczestniczyło średnio 19 osób, natomiast w szkoleniach krótszych - 32, a w CRR - 109 osób. W niektórych OR znaczący wpływ na podwyższenie zainteresowania szkoleniem wywarły połączone z nimi konkursy wiedzy o bhp.

Szkolenia prowadzono również dla aktywu gminnego, radnych, dla członkiń KGW, we współpracy z ODR - dla określonych grup producentów, dla rolników współpracujących ze szkołami rolniczymi i przyjmującymi w swoich gospodarstwach uczniów na praktyki rolnicze, a

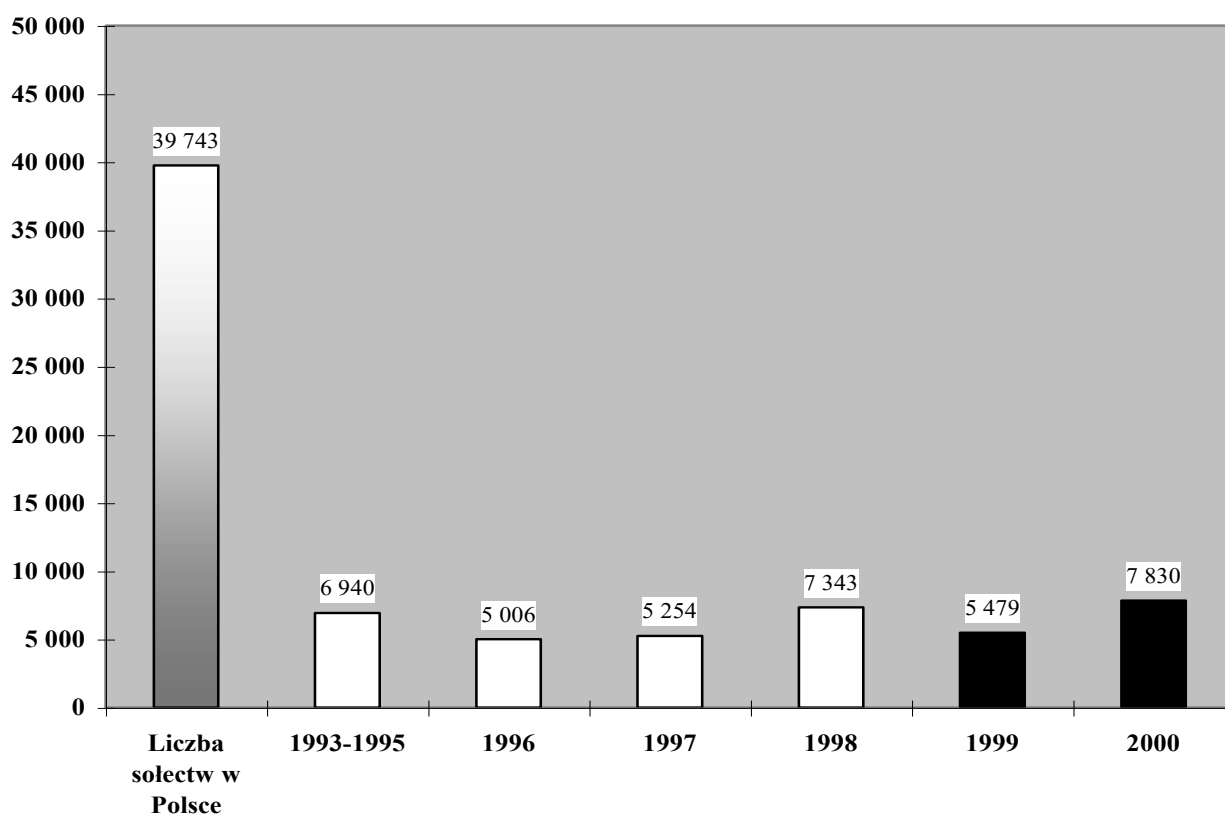
także dla członków zarządów izb rolniczych. Organizowano szkolenia w gospodarstwach rolników - zwycięzców konkursów na bezpieczne gospodarstwo rolne i w innych gospodarstwach posiadających niezbędne do szkolenia maszyny i urządzenia, a także w prywatnych mieszkaniach, najczęściej sołtysów.

W 42. oddziałach regionalnych prowadzono szkolenia dla sołtysów. Ogółem przeszkolono 7.830 sołtysów, z tego około 7.000 na szkoleniach specjalnie dla nich zorganizowanych, głównie w urzędach gmin. Pozostali sołtysi szkoleni byli w trakcie innych spotkań z ich udziałem.

W nowej czteroletniej kadencji sołtysów, trwającej od 1999 roku, przeszkolono ogółem ponad 13.300 sołtysów, tj. z 34% ogólnej liczby sołectw w Polsce.

Liczbę przeszkolonych sołtysów w poszczególnych latach przedstawia wykres:

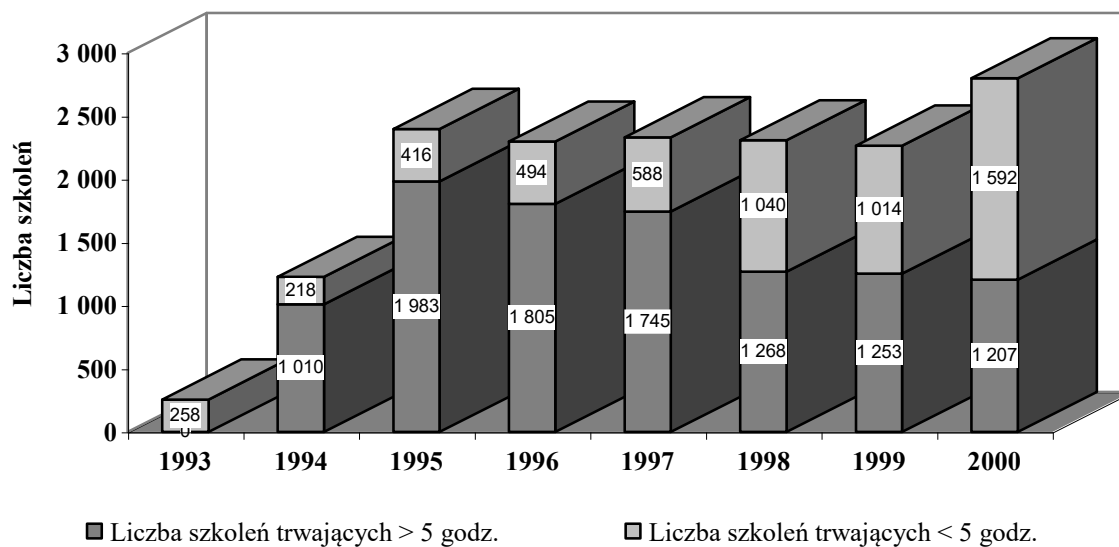
Liczba przeszkolonych sołtysów przez OR KRUS w latach 1993-2000

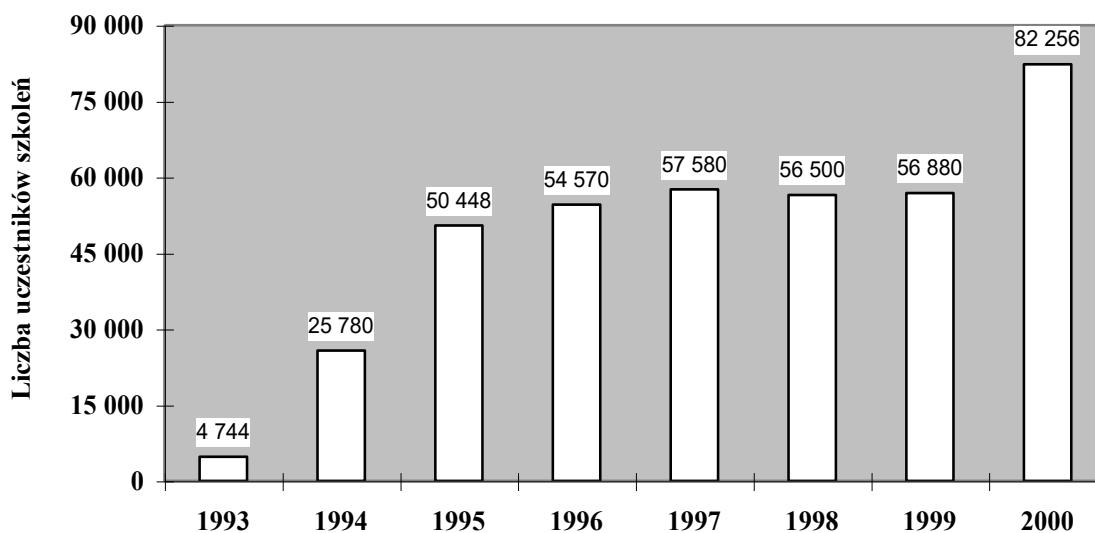
Ogółem w latach 1993-2000 przeprowadzono ponad 15.890 szkoleń, w tym 10.268 szkoleń dłuższych (65% wszystkich szkoleń) i 5.623 (35%) szkoleń krótszych, a udział w nich wzięło ponad 388.000 rolników, członków ich rodzin i osób związanych ze wsią.

Liczbę szkoleń z zakresu bhp i ich uczestników przeprowadzonych przez OR KRUS w poszczególnych latach obrazują wykresy:

Szkolenia rolników z zakresu bhp przeprowadzone przez OR KRUS w latach 1993-2000

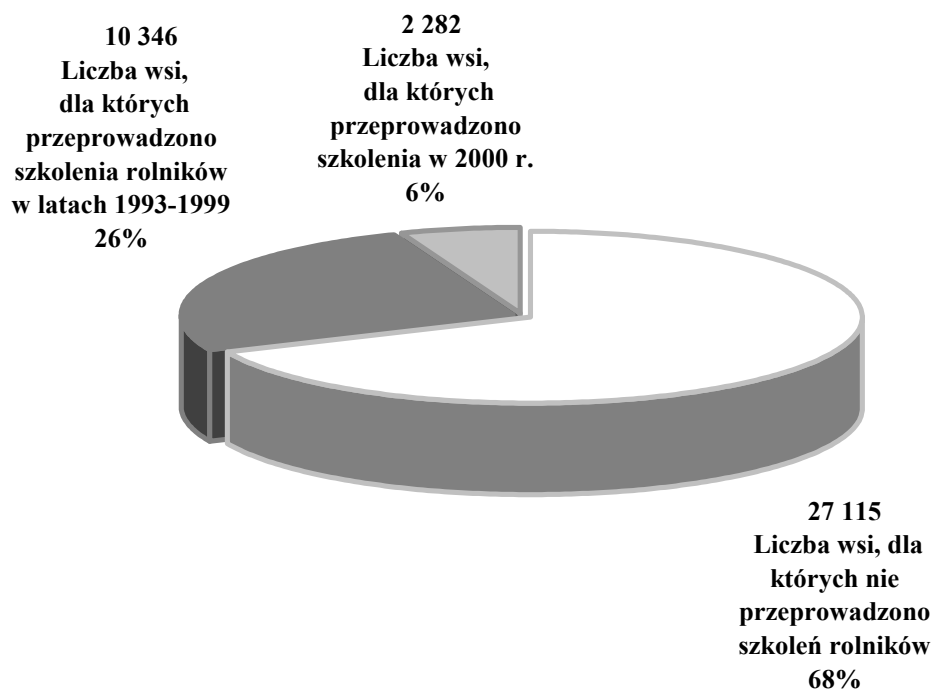
Liczba uczestników szkoleń z zakresu bhp przeprowadzonych przez OR KRUS w latach 1993-2000

Liczbę szkoleń i ich uczestników, przeprowadzonych przez poszczególne OR KRUS w latach 1993-2000 przedstawia załącznik nr 18.

Szkoleniem w 2000 roku objęto rolników z 2.282. wsi (o 47% wsi więcej niż w roku 1999), tj. z 6% sołectw w kraju (liczba sołectw na koniec 1998 r. wg GUS - 39 743). W latach 1993 - 2000 trafiono ze szkoleniami do 12.628. wsi, tj. do 32% sołectw w kraju.

Szkolenie rolników w sołectwach

Udział wsi, dla których przeprowadzono szkolenia rolników w roku 2000 i w latach 1993-2000 w liczbie wsi ogółem na terenie działania poszczególnych OR KRUS przedstawia mapa na następnej stronie.

Najwięcej szkoleń z pokazami zorganizowano z przedstawicielami Firmy Husqvarna - producentem pilarek i innych urządzeń do bezpiecznego pozyskiwania i obróbki drewna. Kilka - przeprowadzono w szkołach rolniczych.

Szkolenia były prowadzone głównie przez inspektorów ds. prewencji i inne osoby pracujące w KRUS. Niektóre wykłady wspomagali inspektorzy PIP (przede wszystkim w średnich szkołach rolniczych) oraz specjaliści ODR i lekarze. Bardzo pomocni okazywali się delegowani pracownicy firm oferujących wyróżnione przez Prezesa Kasy wyroby - zwłaszcza z Husqvarny i LFMR.

Zaświadczenia o uczestnictwie w szkoleniu wręczano rolnikom z terenu działania 42. oddziałów regionalnych. Otrzymało je 21.654 osoby, tj. 70% uczestników szkoleń trwających 5 i więcej godzin.

Na potrzeby rolników i uczniów szkół rolniczych oraz gimnazjów i szkół podstawowych przygotowano i rozpowszechniono różne materiały popularyzatorskie:

- w nakładzie po 50 000 egzemplarzy - 8 tytułów broszur: „Ochrona zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym” (zawierającą oprócz zasad ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym, także wykaz prac i czynności szczególnie niebezpiecznych, których nie należy powierzać dzieciom do lat 15) „Bezpieczna praca na wysokości, w wykopach i zbiornikach w gospodarstwie rolnym”, „Bezpieczna obsługa maszyn i urządzeń w gospodarstwie rolnym”, „Bezpieczna praca ze zwierzętami w gospodarstwie rolnym”, „Chorób odzwierzęcych można się ustrzec”, „Pył występujący w rolnictwie jest niebezpieczny”, „Bezpieczna praca z chemicznymi środkami ochrony roślin”, „Wyroby zwiększające bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym”;
- 37 tytułów opracowań, broszur i ulotek związanych z bezpieczeństwem pracy w rolnictwie, w łącznej ilości 97.800 egzemplarzy, wydanych w ramach programu rządowego SPR-1 (“Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia człowieka w środowisku pracy”);
- 11.000 egzemplarzy ilustrowanej książeczki dla dzieci pt.: *“Jak bezpiecznie pomagać rodzicom w gospodarstwie rolnym”* i 1.000 egzemplarzy plakatu pt.: „Jakich prac nie mogą wykonywać dzieci na wsi” z wykazem prac szczególnie niebezpiecznych, których nie należy zlecać dzieciom do lat piętnastu, dla potrzeb prowadzonej działalności prewencyjnej wśród dzieci szkolnych.

W wyniku współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz z Centralnym Instytutem Ochrony Pracy w sprawie wydania w ramach programu rządowego SPR-1 drugiej edycji materiałów popularyzatorskich, na przełomie 2000/2001 roku otrzymano 22 tytuły broszur

i ulotek w łącznej ilości ponad 832.000 egzemplarzy, 80 tysięcy kalendarza bhp dla rolników i 11.600 egzemplarzy ośmiu plakatów na temat bezpieczeństwa pracy w rolnictwie oraz po 300 kaset pięciu filmów oświatowych. Materiały te wzbogacą popularyzowanie zasad bezpiecznej pracy w roku 2001 i w latach następnych.

W ramach współpracy ze szkołami rolniczymi przekazywano zestawy filmów z serii "Bezpieczeństwo pracy rolniczej"; ogółem z filmów Kasy korzysta 265 szkół.

W sumie w latach 1993 – 2000 jednostki organizacyjne KRUS rozpowszechniły:

- 8 tytułów broszur o łącznym nakładzie ponad 1,9 mln egzemplarzy,
- 4 tytuły ulotek o łącznym nakładzie 3,9 mln egzemplarzy,
- książeczkę dla dzieci pt. „Jak bezpiecznie pomagać rodzicom w gospodarstwie rolnym?” w nakładzie 36 tysięcy,
- 4 tytuły plakatów w liczbie 2 800 egzemplarzy,
- 17 tytułów plansz w nakładzie 5 100 egzemplarzy,
- 12 tytułów filmów video na 7 530 kasetach.

Działania pozaszkoleniowe

Pozaszkoleniowe formy popularyzacji wiedzy o zagrożeniach i zasadach bezpiecznej pracy w rolnictwie pojawiły się w działalności KRUS w 1995 roku. Od tamtej pory wypracowano i wdrożono wiele nowych i oryginalnych form, w ogromnej mierze dzięki aktywności i inicjatywie oddziałów regionalnych. Rozszerzono znacznie oddziaływanie na poprawę bezpieczeństwa pracy rolników i ich rodzin za pomocą wykorzystania środków masowego przekazu, różnego typu konkursów wiedzy o bhp, konkursów na bezpieczne gospodarstwo rolne, wystaw oraz pokazów. Najczęściej występujące zagrożenia przybliżano poprzez wystąpienia na różnorodnych konferencjach, spotkaniach, uroczystościach i masowych imprezach rolniczych.

Aktywność wielu oddziałów regionalnych w stosowaniu różnych form działań była wysoka, co obrazują załączniki nr 20-22.

Na terenie działania 48. OR opublikowano w ponad 200 tytułach prasy lokalnej, regionalnej i rolniczej ponad 600 artykułów prasowych, w tym 23 artykuły w centralnych pismach, głównie rolniczych.

Na terenie 36. OR ponad 35 różnych rozgłośni radiowych nagrało ponad 220 audycji radiowych, w tym 49 audycji nadano w I Programie Polskiego Radia w Porannych Rozmaitościach Rolniczych.

Co miesiąc opracowywano komunikaty o wypadkach śmiertelnych wśród rolników, które przekazywano środkom masowej informacji, a przyczyny tych wypadków omawiano w audycjach radiowych.

W 24. OR brano udział w przygotowaniu ponad 50 audycji telewizyjnych przybliżających problem bezpieczeństwa pracy w rolnictwie, z udziałem pracowników Kasy w tych audycjach. W ramach współpracy z wieloma redakcjami - głównie zapewnienie obsługi medialnej - współorganizowano konkursy dla rolników, uczniów średnich szkół rolniczych i dzieci szkolnych. Na łamach gazet i przez radio prowadzono w 10 OR konkursy wiedzy o bhp, których głównymi uczestnikami i odbiorcami byli rolnicy lub dzieci rolników.

Przeprowadzono VI edycję konkursu "W rolnictwie można pracować bezpieczniej" zorganizowanego dla dziennikarzy prasy, radia i telewizji. Celem konkursu jest włączenie dziennikarzy do popularyzacji wiedzy o zagrożeniach i zasadach bezpiecznej pracy. W ramach konkursu wyemitowano 45 publikacji prasowych, 65 audycji radiowych i 15 telewizyjnych.

Inną formą oddziaływania, przyjętą w wielu OR, było organizowanie samodzielnie lub wspólnie z innymi instytucjami konkursów i olimpiad wiedzy o bhp w rolnictwie, głównie gminnych lub regionalnych. Także w wielu konkursach wiedzy rolniczej i olimpiadach młodych producentów rolnych prowadzonych przez inne instytucje i organizacje, dzięki współpracy z KRUS wprowadzono temat bezpieczeństwa pracy w gospodarstwie rolnym.

Niektóre konkursy zawierały też etap oceny wykonania zaleceń prewencyjnych.

Ogółem przeprowadzono lub współuczestniczono w organizacji około 240 różnych takich konkursów dla rolników i ich domowników oraz aktywu wiejskiego. Wzięło w nich udział ponad 8.300 osób.

Zgodnie z zaleceniem Prezesa, w niektórych OR konkursy prowadzono podczas masowych imprez rolniczych, przy licznie zgromadzonej publiczności, w innych - na zakończenie szkoleń rolników czy w środkach masowego przekazu oraz w gminach gdzie zgłoszono najwięcej wypadków polegających na upadkach. Pytania konkursowe często uwzględniały zabezpieczenia przed upadkami (OR w Radomiu podczas takiego konkursu wręczał zwycięzcom - jako nagrody - wycieraczki antypoślizgowe i łopatkę piaskówki do wyrównywania powierzchni podwórzy i posypywania piachem ścieżek komunikacyjnych w

okresie zimy). Konkursy organizowano też z myślą o konkretnych odbiorcach - np. dla sołtysów, członków KGW, rolników - którzy ulegli wypadkom, młodzieży i dzieci.

Dla uczniów z ponad 220 szkół rolniczych zorganizowano lub współorganizowano 94 olimpiady i konkursy wiedzy o bhp, zakończone uroczystymi finałami; na terenie 28 OR konkursy swym zasięgiem objęły prawie wszystkie szkoły rolnicze.

Uczniowie z ponad 500 gimnazjów i wiejskich szkół podstawowych wzięli udział w około 120. konkursach wiedzy o bhp i około 100. konkursach plastycznych. Także podczas wakacji dzieci mogły uczestniczyć w konkursach organizowanych specjalnie dla nich.

W 41 OR organizowano i prowadzono we współpracy z wieloma instytucjami pracującymi na rzecz rolnictwa konkursy na bezpieczne gospodarstwo rolne, bezpieczny warsztat pracy, na piękną i bezpieczną zagrodę rolną czy estetyczną wieś. W 66. konkursach gminnych, regionalnych i wojewódzkich wzięło udział około 1.855 gospodarstw (314 gospodarstw było zaangażowanych w 14. gminnych konkursach na terenie OR w Warszawie).

Celem tego typu konkursów było przede wszystkim praktyczne wdrażanie zasad bezpiecznej pracy w gospodarstwie oraz promocja bezpiecznych gospodarstw w środowisku wiejskim. Celem konkursu przeprowadzonego przez OR w Jaśle pt. „Zagroda gospodarska, której stan obejścia nie stwarza zagrożeń wypadkowych - typu upadki” było przede wszystkim wdrażanie i wypracowanie nawyków wprowadzania zabezpieczeń przed upadkami w obejściu gospodarskim. Komisje konkursowe, w skład których wchodziłi przedstawiciele organizatorów (oprócz KRUS, najczęściej WODR, Izba Rolniczych, PIP, WIOR, straży pożarnej) dokonywały wizytacji zgłoszonych do konkursu gospodarstw rolnych. Przy ocenie brano pod uwagę stan techniczny maszyn i urządzeń rolniczych, stan techniczny budynków inwentarskich i gospodarskich, stan obejścia, stan zabezpieczenia gospodarstwa rolnego pod względem p.poż. i przechowywanie chemicznych środków ochrony roślin.

Rozstrzygnięcia konkursów, ich podsumowania oraz wręczenie laureatom i uczestnikom nagród rzeczowych odbywały się często podczas masowych imprez rolniczych lub specjalnie zorganizowanych uroczystości w siedzibach organizatorów, z udziałem licznej grupy rolników, sponsorów, dziennikarzy i przedstawicieli władz.

W 6. OR (w Bydgoszczy, Jaśle, Koninie, Lublinie, Ostrołęce, Siedlcach) najlepsze gospodarstwa zostały wyróżnione i otrzymywały certyfikaty p.n. „bezpieczne gospodarstwo rolne”.

Liczba konkursów organizowanych przez OR KRUS samodzielnie lub we współpracy
z innymi instytucjami w latach 1995-2000

Konkursy i olimpiady*	1995	1996	1997	1998	1999	2000	1995-2000
Wiedzy o bhp dla rolników	74	147	103	122	147	238	831
Wiedzy o bhp dla uczniów średnich szkół rolniczych	22	35	37	44	42	94	274
Plastyczne i wiedzy o bhp dla uczniów gimnazjów i szkół podstawowych	2	10	17	32	95	224	380
Na bezpieczne gospodarstwo rolne	3	17	33	44	45	66	208
Ogółem	101	209	190*	242	329	622	1 693

* - jedno lub wieloetapowe o zasięgu lokalnym, gminnym, regionalnym, wojewódzkim i okręgowym

** - zmniejszenie ogólnej liczby konkursów spowodowane zwiększeniem liczby konkursów o zasięgu wojewódzkim

Uczestniczono w masowych imprezach rolniczych (targach regionalnych, dożynkach, Dniach Otwartych Drzwi w ODR, innych uroczystościach regionalnych), organizując tam około 190. swoich stoisk z materiałami popularyzatorskimi (stoiska odwiedziło ponad 70 tysięcy osób związanych ze wsią), około 80. konkursów wiedzy o bhp, około 100. pokazów bezpiecznych maszyn i środków ochrony pracy.

Przedstawiciele Kasy brali udział w różnych spotkaniach, na których zaznajamiano uczestników z problemem bezpieczeństwa pracy w gospodarstwie rolnym, w tym w 12. seminariach i konferencjach naukowych, podczas których wygłaszano przygotowane referaty.

Organizowano odrębne pokazy poświęcone likwidacji określonych zagrożeń. Kontynuowano, rozpoczętą w 1998 roku wraz z Lubelską Fabryką Maszyn Rolniczych S.A., promocyjną wymianę zużytych i uszkodzonych osłon wałów przegubowo-teleskopowych. Przedstawiciele LFMR uczestniczyli w pokazach wymiany osłon organizowanych przez 12 OR, na których dokonano instalacji prawie 1200 osłon WOM. Ponadto 11 oddziałów zorganizowało podobne pokazy z udziałem AGROM i innych lokalnych handlowców dokonując wymiany prawie 300 osłon.

Z informacji nadesłanych przez OR i LFMR wynika, że korzyści są obopólne, gdyż wzrosła świadomość rolników na temat zagrożeń wynikających z użytkowania wałów pozbawionych osłon, jak również wzrosła liczba sprzedawanych osłon posiadających Znak Bezpieczeństwa KRUS.

Dla zapobiegania wypadkom podczas pozyskania i obróbki drewna do celów gospodarczych zorganizowano m.in. 44 pokazy bezpiecznej pracy z wykorzystaniem spalinowych pilarek łańcuchowych, głównie HUSQVARNY (41) i STIHLA (3). Liczba uczestników tych pokazów przekroczyła 1500 osób.

OR w Zambrowie do takiego pokazu zaprosił firmę POMIMEX z Mogilna z wyróżnionym przez Prezesa Kasy trakiem.

Ponadto organizowano lub uczestniczono w pokazach bezpiecznego sadzenia ziemniaków sadzarką z Biedaszek, zbioru okopowych przy użyciu kombajnów i kopaczki elewatorowej, zbioru sianokiszonki, zbioru warzyw z użyciem kombajnu firmy WEREMCZUK, użytkowania opryskiwaczy, zaprawiania nasion i innych. Nie wszystkie z przeprowadzonych pokazów miały istotne znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa pracy, gdyż zagrożenia przy eksploatacji niektórych maszyn są minimalne, a wypadki sporadyczne.

Nieliczne oddziały podjęły się propagowania wśród rolników potrzeby używania odzieży roboczej i ochron osobistych podczas wykonywanej pracy. Były to wystawy środków ochrony pracy zorganizowane w siedzibach OR, podczas szkoleń i imprez masowych z udziałem rolników.

Przy organizowaniu pokazów inspektorzy Kasy napotykali czasami na brak zainteresowania ze strony niektórych producentów i handlowców, którzy nie doceniali możliwości promocyjnych oferowanych przez KRUS. Byli również i tacy, którzy oprócz udziału w szkoleniach, prezentacji i pokazów pracy swoich wyrobów fundowali dla zwycięzców konkursów nagrody. Były to następujące firmy: ARTMET, HUSQVARNA, KWAZAR, POLMOT MRĄGOWO, MASKPOL, KÄRCHER, ZARGES, KATOWICKIE ZAKŁADY METALOWE, MHZ PRODUCTS, DRABEX, POMELAC, AGROMECH, JUWENT - każda z nich posiada przyznane przez Prezesa Kasy wyróżnienie targowe „Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym”. Niektóre oddziały nawiązały owocną współpracę z lokalnymi producentami.

Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa środków produkcji oraz popularyzacji wyrobów zwiększających bezpieczeństwo pracy w gospodarstwach rolnych

Uczestniczono w przeprowadzeniu dwóch krajowych konkursów: na „Maszynę rolniczą roku” oraz „Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia człowieka w środowisku pracy”.

Kontynuowano promocję wyrobów zwiększających bezpieczeństwo pracy rolników, tj. maszyn rolniczych oznaczonych „*Znakiem Bezpieczeństwa KRUS*” oraz maszyn i środków ochrony pracy wyróżnionych na Targach „POLAGRA” i „SAWO” tytułem „*Wyrób Zwiększający Bezpieczeństwo Pracy w Gospodarstwie Rolnym*”. Podczas ubiegłorocznych Targów „POLAGRA - FARM’2000” w Poznaniu wyróżniono 5 wyrobów: kombajn „ALINA” do zbioru marchwi i innych warzyw, produkowany przez firmę „WEREMCZUK” z Lublina, uniwersalne ściągacze taśmowe oferowane przez Przedsiębiorstwo Produkcyjne „ARTMET” z Bydgoszczy, elektryczne ogrodzenie pastwisk, produkowane przez „POMELAC” Sp. z o.o. z Wyszkowa, obuwie ochronne serii „Light”, oferowane przez „ELEKTROLUX - POLAND” Sp. z o.o. „HUSQVARNA” w Warszawie i obcinarkę do cebuli, produkcji Kujawskiej Fabryki Maszyn Rolniczych „KRUKOWIAK” z Redecza Krukowego.

Dla zwiększenia atrakcyjności wyróżnień Targowych przygotowano statuetkę symbolizującą ochronę zdrowia i życia rolników, nadając jej nazwę „DOBROŚLAW”. Wspólnie z Towarzystwem Ubezpieczeń w Rolnictwie AGROPOLISA popularyzowano korzystne dla nabywców wyróżnionych maszyn warunki ubezpieczenia, stosowane przez tę instytucję.

W 2000 roku znowelizowano regulamin przyznawania „*Znaku Bezpieczeństwa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego*”. Prowadzono promocję tego znaku; m.in. wielu producentom przekazano regulamin z zachętą do zgłaszania bezpiecznych wyrobów.

Prezes Kasy przyznał Znak Bezpieczeństwa KRUS dla następujących maszyn i urządzeń:

- dwóch zawieszanych kosiarek rotacyjnych oraz przetrząsaczo-zgrabiarki karuzelowej, produkowanych przez Zakład Produkcji Maszyn Rolniczych „MESKO - ROL” Sp. z o.o. ze Skarżyska-Kamiennej;
- opryskiwaczy polowych przyczepianych „GOLIAT” i zawieszanych „HEROS” produkowanych przez Kujawską Fabrykę Maszyn Rolniczych „KRUKOWIAK”;
- systemu sterowania mikroklimatem w pomieszczeniach inwentarskich, produkowanego przez firmę „MardaR” z Lublina .

W ramach własnej promocji wyrobów wyróżnionych przez prezesa Kasy i ze „*Znakiem Bezpieczeństwa KRUS*” podjęto następujące działania:

- opublikowano listy wyrobów w prasie i omówiono je na antenie radiowej;
- przedstawiono niektóre wyroby na okładkach broszur na temat bhp w rolnictwie, wydawanych przez Kasę, a wszystkie - w specjalnie przygotowanej kolorowej broszurze;
- informowano rolników o tych wyrobach podczas szkoleń i masowych imprez;

- podjęto wspólnie z firmą “ELEKTROLUX - POLAND” Sp. z o.o. „HUSQVARNA” w Warszawie organizację pokazów i szkolenie rolników na temat bezpiecznego pozyskiwania i obróbki drewna przy pomocy pilarek łańcuchowych, (przeprowadzono ponad 40 pokazów) a wspólnie z Lubelską Fabryką Maszyn Rolniczych – kontynuowano akcję instalowania osłon na wałach przegubowo – teleskopowych.

Kontynuowano rozpoczęte wcześniej postępowania regresowe wobec:

- PPHU “ROLMASZ” Sp. z o.o. w Kutnie - producenta siewników zbożowych (w ramach procesu sądowego);
- Wykonawcy robót budowlanych z Przemysła właściciela firmy remontowo – budowlanej (wygrano proces sądowy);
- Zakładu “Mechanika Maszyn i Urządzeń Rolniczych” z Wrześni, producenta ciągnikowych wyorywaczy buraków (w roku 2000 odbyły się dwie rozprawy sądowe bez rozstrzygnięcia sporu);
- Zakładu Naprawczego Mechanizacji Rolnictwa w Okonku, producenta mieszalników pasz sypkich.

Wdrożono nowe postępowania regresowe wobec dostawców (producentów i handlowców):

- mieszalnika pasz sypkich produkowanego przez firmę PPHU “BARTMET” z Chojna k/Rawicza (podpisano ugodę w sprawie zwrotu świadczeń z ubezpieczenia, wypłaconych poszkodowanemu w wypadku rolnikowi oraz wyposażenia wyprodukowanych dotychczas mieszalników w odpowiednie osłony);
- pianki montażowo - uszczelniającej, rozprowadzanej przez firmę “HELIOS - POLAND” Spółka z o.o. z Leszna Wlkp. (sprawa w toku);
- sadzarki dwurzędowej do ziemniaków produkcji “FUMIS-bumar” w Wadowicach (postępowanie w toku).

Podjęmowano działania interwencyjno-prewencyjne w przypadkach, w których nie wystąpiły jeszcze wypadki przy pracy lub dotyczyły one osób nie ubezpieczonych w Kasie, albo nie było innych podstaw do wszczęcia postępowania regresowego. I tak:

- wystąpiono do jednostki certyfikującej akumulatory (Centralnego Laboratorium Akumulatorów i Ogniwi w Poznaniu) o wprowadzenie wymagań do instrukcji obsługi w celu zamieszczenia w nich informacji dotyczących zagrożeń oraz czasu całkowitego odgazowania akumulatorów po ich naładowaniu, przed zainstalowaniem w pojeździe; podobne pismo skierowano do producenta akumulatorów i uzyskano zapewnienie o przyjęciu wniosku;

- wystąpiono do PPHU "BURY" - producenta opryskiwaczy w sprawie wyeliminowania usterek konstrukcyjnych, grożących wypadkami;
- interweniowano w sprawie usunięcia usterki wpływającej na bezpieczeństwo pracy w nowozakupionym ciągniku rolniczym "URSUS" 1734;
- poinformowano jednostkę certyfikującą (IBMER) o usterkach kosiarki trawnikowej produkcji niemieckiej firmy MTD "PRODUCTS" AG.

O stwierdzonych wadach maszyn i urządzeń informowano jednostki certyfikujące – Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa oraz Przemysłowy Instytut Maszyn Rolniczych. W kilku sprawach IBMER w wyniku naszej informacji występował do jednostek kontrolnych o przeprowadzenie kontroli przestrzegania przez producentów i dostawców postanowień ustawy o badaniach i certyfikacji.

W związku z dużą liczbą wypadków przy pilarkach tarczowych i brakiem na rynku uniwersalnych pilarek dla rolników, za pośrednictwem oddziałów regionalnych zewidencjonowano producentów pilarek i wybrano tych, którzy mogliby podjąć produkcję pilarek bezpieczniejszych. Z dwoma producentami przeprowadzono rozmowy, przedstawiając im propozycję rozwiązań konstrukcyjnych i zachęcając do skonstruowania i produkcji pilarek dla rolników oraz przystawek do cięcia poprzecznego drewna na opał. Uzyskano obietnice zajęcia się sprawą i przygotowania prototypów.

Współpraca z innymi instytucjami i organizacjami społecznymi

Jak poprzednio, jednostki organizacyjne Kasy współpracowały powszechnie z Inspektoratami Państwowej Inspekcji Pracy (które poza wsparciem merytorycznym i organizacyjnym fundowały nagrody w konkursach) i z Ośrodkami Doradztwa Rolniczego. Rozwijała się współpraca z Izbami Rolniczymi, Urzędami Wojewodów i Marszałkowskimi oraz ze starostwami. W wielu przypadkach aktywnymi partnerami współpracy były Okręgowe Inspektoraty Ochrony Roślin, rzadziej Wojewódzkie Stacje Sanitarно-Epidemiologiczne, Związki Kółek i Organizacji Rolniczych. Chętnymi partnerami były rady pedagogiczne szkół i część wójtów.

Jak poinformowało szereg OR - trudności finansowe, z którymi borykają się instytucje i organizacje rolnicze oraz samorządy, ograniczają w pewnym stopniu ich udział w konkretnych przedsięwzięciach prewencyjnych. Współpraca ta, chociażby nie miała wymiaru finansowego,

poszerza możliwości oddziaływania, wytwarza pożądany klimat w środowisku wiejskim, sprzyjający zapobieganiu wypadkom.

W dniu 23.12.1999 roku Prezes Kasy zawarł porozumienie z Prezesem Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP w sprawie współpracy we wdrażaniu systemu ratownictwa przedlekarskiego w rejonach wiejskich, które mogłoby zmniejszyć skutki wypadków przy pracy rolniczej. Zgodnie z porozumieniem, Kasa będzie wyposażać (w miarę swoich możliwości) jednostki OSP w zestawy ratownicze, informować rolników o możliwości skorzystania z pomocy ratowników OSP w razie wypadku i oceniać w trakcie postępowania powypadkowego skuteczność udzielanej pomocy.

W roku 2000 nie doszło do przekazania jednostkom OSP zestawów ratowniczych (nie można było przeprowadzić przetargu na dostawę zestawów, bowiem specyfikację zawartości tych zestawów Kasa otrzymała dopiero w roku bieżącym). Nawiązano jednak w terenie współpracę między OR i Zarządami Woj. OSP.

Jak wynika z informacji 25. oddziałów (pozostałe mimo polecenia nie zawarły tego tematu w rocznym opracowaniu), uzyskano od związków OSP wykaz jednostek wyposażonych w zestawy ratownicze lub posiadających przeszkolonych ratowników, ale bez zestawów. Podjęto informowanie rolników o możliwości uzyskania pomocy przedmedycznej, z podawaniem adresów ratowników i sposobów łączności z nimi. W niektórych rejonach (Katowice, Poznań, Słupsk, Szczecin) współpraca objęła także spotkania, szkolenia strażaków i szkolenia rolników na temat zabezpieczenia przed pożarem i przed wypadkami.

Podsumowanie i wnioski

1. Prowadzona w latach dziewięćdziesiątych we współpracy z innymi instytucjami systematyczna działalność prewencyjna przyniosła w roku 2000 dalsze zmniejszenie liczby wypadków przy pracy rolniczej i ich skutków.

Do jednostek organizacyjnych Kasy zgłoszono o prawie 2 tys. wypadków mniej (o 3,8%) niż w roku poprzednim.

Liczba wypadków powodująca wypłatę odszkodowań (statystyczna liczba wypadków) zmniejszyła się o 3% - z 31.906 w roku 1999 do 30.943 w roku 2000, tj. o 963 wypadki.

Znacznemu zmniejszeniu uległa liczba wypadków śmiertelnych - o 41 wypadków (o 16%), z 257 w roku 1999 do 216 w roku 2000.

Zwiększyła się natomiast liczba zgłoszonych wypadków dzieci do lat 15. Spośród 1.397 zgłoszonych zdarzeń, 988 (71%) uznano za wypadki przy pracy. Wprawdzie liczba wypadków dzieci nie osiągnęła najwyższego poziomu z roku 1997, ale osłabiła nadzieję, że wypadki te mają już tendencję malejącą.

Nieznacznie zmniejszyła się liczba stwierdzonych chorób zawodowych rolników. Nie ma jednak pewności, że jest to rzeczywiste zmniejszenie liczby zachorowań.

2. Działalność prewencyjna została w roku 2000 poszerzona, szczególnie praca wśród dzieci, popularyzacja zasad ochrony zdrowia i życia poprzez media, uzupełnianie brakujących lub uszkodzonych osłon wałów przegubowo-teleskopowych, zapoznanie rolników z prawidłowym posługiwaniem się pilarkami łańcuchowymi.
3. Skuteczność działań prewencyjnych, w tym promocji środków technicznych zwiększających bezpieczeństwo pracy w gospodarstwach, coraz bardziej ograniczana jest przez niezdolność znacznej części gospodarstw do inwestowania, a w związku z tym - przez pogarszanie się stanu maszyn i urządzeń użytkowanych przez rolników. Rodzi to potrzebę poszukiwania środków (w ramach zawartego 6 marca b.r. porozumienia o współpracy na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie) na pomoc rolnikom w poprawianiu przez nich bezpieczeństwa pracy w swoich gospodarstwach. Celowe wydaje się rozszerzenie w roku bieżącym promowanego zakupu osłon z zaangażowaniem środków Kasy o takie wyroby, jak okulary ochronne i maseczki przeciwpyłowe (mały koszt, bezpośredni efekt).
4. Dotychczasowe główne kierunki prewencji, tj. oddziaływanie na zmniejszenie liczby upadków (w tym na poprawę stanu podwórz, drabin, schodów, otworów technologicznych, stosowanie właściwego obuwia roboczego, zabezpieczenie osób podczas transportu) i przeciwdziałanie pochwyceniom przez ruchome części maszyn, ze szczególnym akcentem na poprawę bezpieczeństwa przy pozyskiwaniu i gospodarczej obróbce drewna, użytkowanie wałów przegubowo-teleskopowych oraz przestrzeganie przed manipulowaniem przy maszynach w ruchu, zaczęły przynosić efekty. Przeciwdziałanie tym zagrożeniom powinno stanowić podstawową treść uniwersalnych form prewencji (szkoleń, publikacji, konkursów), a ponadto form stosowanych specjalnie do tego celu, jak pokazy i demonstracje, a nawet kiermasze czy udział w masowych imprezach rolniczych.
5. W związku z wejściem w życie z dniem 1 lipca 2000 roku ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, Kasa powinna podjąć informowanie rolników o ich uprawnieniach do dochodzenia odszkodowania od producentów produktów, których wady były przyczyną wypadku.

Wzmocni to dotychczasowe oddziaływanie Kasy na poprawę bezpieczeństwa nowych wyrobów.

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji

Warszawa, marzec 2001 roku.

LICZBA ZGŁOSZONYCH DO KRUS ZDARZEŃ WYPADKOWYCH W LATACH 1993 - 2000

Lp.	OR KRUS	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2000 % 1999
1.	Augustów	831	1 729	1 572	1 548	1 568	1 394	1 400	1 307	93,4
2.	Białystok	2 230	2 245	2 127	2 019	2 081	1 867	1 745	1 828	104,8
3.	Bielsko-Biała	901	882	780	731	693	682	713	571	80,1
4.	Biłgoraj	2 290	2 980	2 818	2 878	2 813	2 496	2 270	2 025	89,2
5.	Bydgoszcz	1 340	1 194	1 289	1 245	1 374	1 247	1 213	1 307	107,7
6.	Chełm	968	944	802	934	1 023	918	868	770	88,7
7.	Ciechanów	1 695	1 539	1 237	1 181	1 407	1 257	1 289	1 156	89,7
8.	Częstochowa	1 132	926	767	707	643	567	511	580	113,5
9.	Gdańsk	774	860	637	595	622	641	571	577	101,0
10.	Grudziądz	1 450	1 545	1 356	1 444	1 406	1 309	1 271	1 232	96,9
11.	Jasło	1 124	772	718	702	782	658	594	565	95,1
12.	Jelenia Góra	301	240	241	223	287	252	202	205	101,5
13.	Katowice	746	757	626	628	668	552	555	573	103,2
14.	Kielce	2 630	2 602	2 317	2 540	2 743	2 572	2 589	2 348	90,7
15.	Konin	1 119	1 040	1 007	1 023	1 034	980	921	969	105,2
16.	Koszalin	274	326	337	301	324	284	267	280	104,9
17.	Kraków	1 071	891	773	853	889	787	752	752	100
18.	Legnica	530	561	605	631	640	526	522	443	84,9
19.	Lublin	3 144	3 456	3 202	3 169	3 286	3 075	2 802	2 658	94,9
20.	Łódź	357	342	362	356	300	265	244	219	89,8
21.	Nowy Sącz	2 323	2 159	1 741	1 596	1 640	1 694	1 439	1 350	93,8
22.	Olsztyn	1 101	1 020	994	1 021	1 160	1 128	1 021	1 032	101,1
23.	Opatów	2 141	1 817	1 696	1 876	1 864	1 653	1 539	1 479	96,1
24.	Opole	1 182	1 099	1 029	1 025	1 029	898	871	722	82,9
25.	Ostrołęka	1 712	1 418	1 213	1 108	1 062	902	985	809	82,1
26.	Ostrów Wielkopolski	1 877	1 754	1 708	1 787	1 903	1 701	1 488	1 362	91,5
27.	Piła	500	881	721	654	717	659	583	521	89,4
28.	Płock	1 746	1 556	1 354	1 331	1 561	1 446	1 310	1 432	109,3
29.	Poznań	1 539	1 264	1 193	1 110	1 105	1 007	1 004	985	98,1
30.	Przeworsk	1 845	1 294	1 179	1 160	1 206	1 161	1 085	1 051	96,9
31.	Radom	1 981	1 545	1 297	1 235	1 344	1 255	1 077	1 039	96,5
32.	Radzyń Podlaski	2 226	2 283	1 889	1 732	1 930	1 720	1 473	1 335	90,6
33.	Rawicz	778	845	801	817	939	862	744	737	99,1
34.	Rzeszów	1 732	1 467	1 174	1 338	1 357	1 243	1 127	1 171	103,9
35.	Siedlce	2 418	2 366	2 403	2 432	2 730	2 281	2 140	1 981	92,6
36.	Słupsk	485	667	472	511	527	381	430	367	85,3
37.	Sulęcín	346	315	318	366	365	339	330	356	107,9
38.	Szczecin	296	421	333	294	290	280	253	265	104,7
39.	Sztum	688	721	676	551	599	563	583	526	90,2
40.	Tarnów	1 495	1 242	1 158	927	945	852	847	869	102,6
41.	Tomaszów Mazow.	1 832	1 555	1 323	1 289	1 359	1 407	1 180	1 200	101,7
42.	Wałbrzych	607	508	475	444	603	482	456	416	91,2
43.	Warszawa	433	454	436	430	447	375	367	282	76,8
44.	Włocławek	1 983	1 613	1 487	1 623	1 905	1 614	1 388	1 355	97,6
45.	Wrocław	654	703	678	686	721	673	590	559	94,7
46.	Zambrów	2 195	2 542	2 511	2 954	3 309	3 327	3 224	3 328	103,2
47.	Zduńska Wola	2 048	1 892	1 836	1 673	1 708	1 510	1 262	1 339	106,1
48.	Zielona Góra	315	263	235	263	247	234	255	241	94,5
49.	Żyrardów	1 551	1 105	1 138	1 125	1 138	1 023	897	814	90,7
OGÓLEM		65 936	62 600	57 041	57 066	60 293	54 999	51 247	49 288	96,2

LICZBA ZGŁOSZONYCH ZDARZEŃ WYPADKOWYCH,
 UZNANYCH ZA WYPADKI PRZY PRACY ROLNICZEJ
 WG WOJEWÓDZTW W LATACH 1999 – 2000

Lp.	Województwo	Liczba zgłoszonych zdarzeń wypadkowych				Liczba zdarzeń uznanych za wypadki przy pracy rolniczej	
		Ogółem		w tym dzieci do 15 lat		1999	2000
		1999	2000	1999	2000		
1.	Dolnośląskie	1 891	1 760	31	27	1 729	1 731
2.	Kujawsko – pomorskie	3 572	3 578	104	133	3 323	3 247
3.	Lubelskie	7 991	7 287	134	130	7 658	6 914
4.	Lubuskie	420	431	11	16	364	381
5.	Łódzkie	4 045	4 210	51	80	3 577	3 474
6.	Małopolskie	3 609	3 466	86	89	3 544	3 215
7.	Mazowieckie	6 774	6 135	132	151	6 336	5 833
8.	Opolskie	968	827	6	13	863	834
9.	Podkarpackie	3 266	3 211	77	71	3 028	2 986
10.	Podlaskie	5 497	5 654	273	324	5 097	5 006
11.	Pomorskie	1 386	1 288	49	58	1 251	1 265
12.	Śląskie	1 141	1 166	13	14	1 021	1 030
13.	Świętokrzyskie	3 193	2 997	61	69	2 834	2 658
14.	Warmińsko-mazurskie	2 264	2 182	67	63	1 953	2 076
15.	Wielkopolskie	4 553	4 376	153	148	4 407	4 189
16.	Zachodniopomorskie	677	720	9	11	675	637
OGÓŁEM		51 247	49 288	1 257	1 397	47 660	45 476

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie sprawozdań statystycznych KRUS-15
 Luty 2001 r.

**LICZBA WYDANYCH DECYZJI POWODUJĄCYCH WYPŁATĘ JEDNORAZOWYCH ODSZKOWOWAŃ
z tytułu wypadków przy pracy rolniczej**

Lp	OR KRUS	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	$\frac{2000}{1999} \%$
1.	Augustów	1 186	1 046	932	910	999	694	966	914	94,6
2.	Białystok	1 441	1 292	1 100	1 218	1 229	889	889	982	110,5
3.	Bielsko-Biała	730	624	560	476	515	399	348	310	89,1
4.	Biłgoraj	1 809	1 989	1 679	1 870	1 871	1 229	1 198	1 163	97,1
5.	Bydgoszcz	808	486	841	881	987	685	852	833	97,8
6.	Chełm	528	596	559	579	611	451	508	481	94,7
7.	Ciechanów	1 107	879	899	760	981	661	770	801	104,0
8.	Częstochowa	340	473	470	425	395	382	373	318	85,3
9.	Gdańsk	395	596	437	419	508	465	444	419	94,4
10.	Grudziądz	997	1 129	925	1 071	955	597	840	872	103,8
11.	Jasło	807	627	510	545	525	333	408	395	96,8
12.	Jelenia Góra	168	143	157	165	200	129	118	142	120,3
13.	Katowice	403	435	428	391	441	352	353	422	119,5
14.	Kielce	1 797	1 655	1 762	1 753	1 932	1 316	1 344	1 293	96,2
15.	Konin	696	579	668	613	582	492	506	529	104,5
16.	Koszalin	135	224	212	203	221	163	183	193	105,5
17.	Kraków	623	615	630	642	697	592	673	627	93,2
18.	Legnica	354	393	459	443	443	300	324	291	89,8
19.	Lublin	2 750	2 454	2 730	2 688	2 399	1 700	1 766	1 560	88,3
20.	Łódź	276	233	300	269	216	90	96	147	153,1
21.	Nowy Sącz	1 491	1 370	1 072	1 131	1 112	930	1 022	834	81,6
22.	Olsztyn	847	640	813	722	838	729	626	742	118,5
23.	Opatów	1 446	1 596	1 397	1 351	1 318	970	970	890	91,8
24.	Opole	491	460	592	568	646	483	420	488	116,2
25.	Ostrołęka	780	772	683	656	634	460	425	404	95,1
26.	Ostrów Wielkopolski	1 202	1 200	1 183	1 024	1 254	792	930	828	89,0
27.	Piła	278	446	452	528	471	252	332	306	91,2
28.	Płock	890	1 075	1 069	748	1 140	910	867	726	83,7
29.	Poznań	813	1 259	838	909	787	589	662	702	106,0
30.	Przeworsk	1 051	943	728	771	729	584	629	644	102,4
31.	Radom	1 062	894	887	844	858	706	692	591	85,4
32.	Radzyń Podlaski	1 525	1 730	1 596	1 427	1 440	1 001	1 082	965	89,2
33.	Rawicz	489	526	562	628	624	413	480	437	91,0
34.	Rzeszów	1 127	983	819	978	920	612	656	600	91,5
35.	Siedlce	1 629	1 550	1 696	1 766	1 850	1 196	1 492	1 526	102,3
36.	Słupsk	312	372	280	361	420	261	255	307	120,4
37.	Sulęcín	242	238	228	259	294	216	274	277	101,1
38.	Szczecín	240	314	313	182	237	211	200	200	100,0
39.	Sztum	436	494	534	459	482	325	388	368	94,8
40.	Tarnów	837	681	721	588	668	430	530	498	94,0
41.	Tomaszów Mazow.	878	980	962	838	981	820	716	865	120,8
42.	Wałbrzych	460	451	344	291	368	251	288	257	89,2
43.	Warszawa	317	324	280	310	315	223	216	181	83,8
44.	Włocławek	1 156	1 109	1 017	1 107	1 443	1 108	963	945	98,1
45.	Wrocław	444	452	439	444	463	298	250	230	92,0
46.	Zambrów	1 976	1 978	1 814	2 060	2 490	1 575	2 235	2 240	100,2
47.	Zduńska Wola	1 078	882	1 175	1 020	1 011	776	656	619	94,4
48.	Zielona Góra	179	173	173	181	193	158	158	175	110,8
49.	Żyrardów	1 049	980	939	936	867	579	533	406	76,2
	OGÓLEM	42 075	41 340	39 864	39 408	41 560	29 777	31 906	30 943	97,0

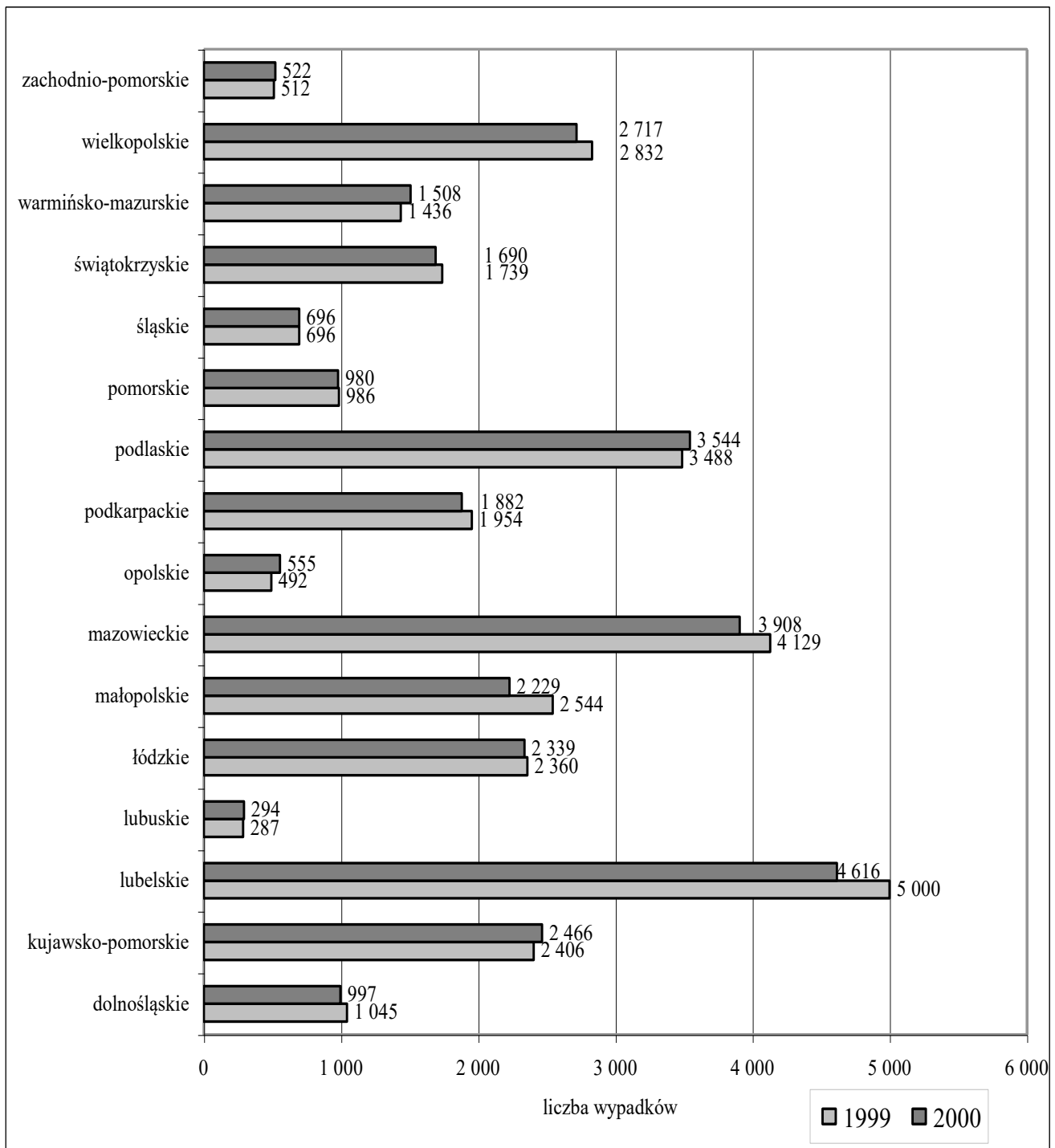
Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie sprawozdań statystycznych KRUS - 15 Luty 2001 r.

LICZBA WYPADKÓW NA 1000 UBEZPIECZONYCH WG ODDZIAŁÓW REGIONALNYCH W LATACH 1992-2000
/według decyzji powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań/

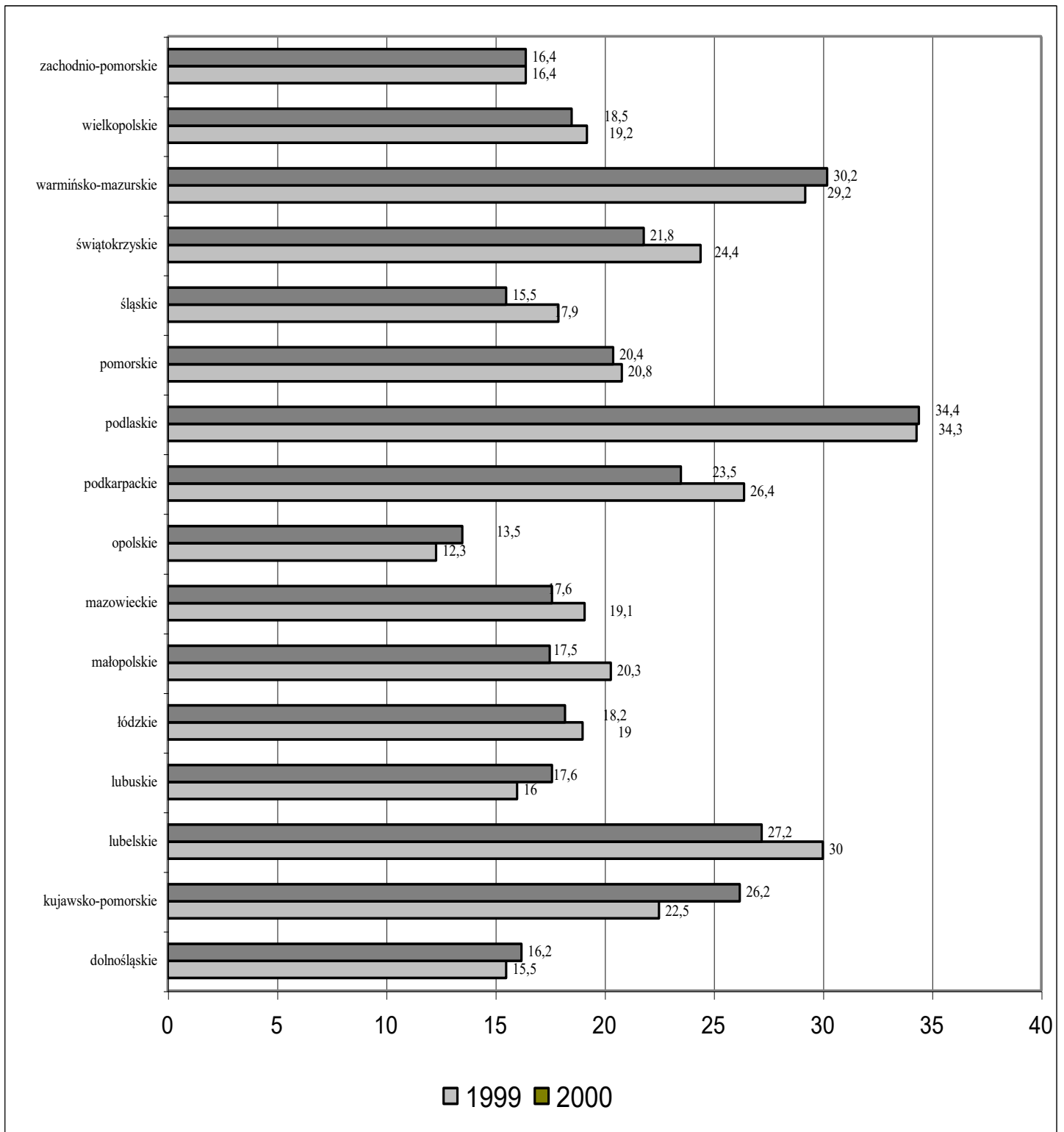
Lp.	OR KRUS	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	$\frac{2000}{1999}$ %
1.	Augustów	32,9	33,9	34,9	32,3	32,6	35,1	24,4	34,0	31,9	93,8
2.	Białystok	19,8	27,5	28,5	25,3	28,9	28,2	20,3	20,0	21,5	107,5
3.	Bielsko-Biała	25,7	41,5	41,7	38,4	33,3	33,4	25,2	20,8	17,3	83,2
4.	Biłgoraj	26,3	28,2	36,3	32,0	36,8	36,3	23,7	22,9	22,1	96,5
5.	Bydgoszcz	19,2	19,2	12,1	21,6	23,1	25,6	17,8	22,3	21,8	97,8
6.	Chełm	22,4	26,3	36,1	35,5	38,9	41,0	30,0	33,1	30,7	92,7
7.	Ciechanów	23,4	23,4	21,1	22,4	19,3	25,0	17,1	20,4	21,6	105,9
8.	Częstochowa	12,6	10,7	17,0	17,0	15,9	14,0	13,5	12,9	10,5	81,4
9.	Gdańsk	21,2	12,9	22,0	16,6	16,4	19,5	17,6	16,4	15,2	92,7
10.	Grudziądz	30,8	25,8	33,2	28,1	33,2	29,5	18,6	26,5	27,8	104,9
11.	Jaśło	33,4	49,2	43,3	35,8	38,6	36,2	22,5	26,5	24,3	91,7
12.	Jelenia Góra	9,8	19,1	18,4	20,6	22,0	24,3	15,2	13,3	15,2	114,3
13.	Katowice	16,2	19,0	22,7	23,1	21,5	23,2	18,4	18,3	21,5	117,5
14.	Kielce	24,2	25,2	26,9	29,7	29,8	31,8	21,6	21,7	21,0	96,8
15.	Konin	16,8	16,5	15,2	17,9	16,8	15,6	13,6	13,9	14,6	105,0
16.	Koszalin	10,3	9,3	21,1	20,8	20,9	21,9	16,2	18,2	18,9	103,8
17.	Kraków	25,1	19,6	23,0	23,4	24,6	26,4	22,4	25,0	22,4	89,6
18.	Legnica	19,8	25,3	31,6	37,8	36,8	34,3	23,2	25,1	22,2	88,4
19.	Lublin	37,4	39,5	40,6	46,4	47,3	42,4	30,4	31,7	28,0	88,3
20.	Łódź	18,3	20,0	20,8	27,8	25,9	20,0	8,4	9,0	13,8	153,3
21.	Nowy Sącz	46,0	31,5	34,8	27,5	29,5	28,0	22,6	23,0	17,9	77,8
22.	Olsztyn	20,4	29,4	25,6	33,8	30,7	35,0	30,7	26,6	31,9	119,9
23.	Opatów	38,9	29,6	40,4	37,3	36,6	35,4	26,0	26,0	22,5	86,5
24.	Opole	19,1	13,4	14,5	18,6	17,8	19,3	14,3	12,2	13,8	113,1
25.	Ostrołęka	21,6	16,9	21,3	19,7	19,9	19,2	13,9	12,8	12,2	95,3
26.	Ostrów Wielkopolski	27,9	22,3	25,1	25,3	22,4	26,8	17,0	19,9	18,8	94,5
27.	Piła	18,2	14,9	26,1	26,9	32,0	27,9	14,9	19,8	18,2	91,9
28.	Płock	26,2	15,6	22,2	23,0	16,7	25,5	20,9	20,4	17,5	85,8
29.	Poznań	21,1	21,6	37,2	24,9	27,5	23,9	18,0	20,5	21,9	106,8
30.	Przeworsk	32,5	37,2	41,9	34,3	38,1	36,1	28,5	30,5	30,6	100,3
31.	Radom	23,1	18,5	16,3	16,9	16,9	16,7	13,9	13,7	11,6	84,7
32.	Radzyń Podlaski	32,8	44,9	55,5	52,6	48,3	47,9	33,5	36,6	32,7	89,3
33.	Rawicz	18,1	19,7	22,5	24,6	27,6	26,9	17,7	20,4	18,5	90,7
34.	Rzeszów	25,7	32,0	36,2	32,8	42,2	38,9	25,0	25,8	22,2	86,0
35.	Siedlce	24,2	22,7	26,2	30,0	32,3	32,8	21,4	26,7	27,2	101,9
36.	Słupsk	25,1	22,9	34,6	27,5	36,5	41,1	25,3	24,5	28,9	118,0
37.	Sulęcín	12,9	16,8	20,4	20,2	23,9	26,2	19,2	24,4	23,9	98,0
38.	Szczecin	13,1	12,7	20,1	20,8	12,4	15,4	13,7	13,0	12,7	97,7
39.	Sztum	18,5	21,5	30,5	33,9	29,8	31,2	21,3	25,8	24,5	95,0
40.	Tarnów	29,6	21,1	20,2	22,1	18,5	19,8	12,4	14,5	12,8	88,3
41.	Tomaszów Mazowiecki	22,9	21,2	26,5	27,2	24,6	28,1	23,5	20,5	24,6	120,0
42.	Wałbrzych	23,5	33,3	39,9	31,0	27,3	33,3	22,7	25,8	22,6	87,6
43.	Warszawa	16,8	12,8	14,9	13,7	15,7	15,9	11,6	11,5	9,8	85,2
44.	Włocławek	32,7	27,3	30,1	28,5	32,2	42,2	32,9	29,3	29,5	100,7
45.	Wrocław	11,8	16,8	19,0	19,0	19,3	19,3	12,5	10,5	9,5	90,5
46.	Zambrów	47,1	35,2	41,6	39,2	45,6	54,9	34,8	49,7	49,9	100,4
47.	Zduńska Wola	41,2	25,2	23,1	32,4	29,4	28,7	22,1	18,6	16,1	86,6
48.	Zielona Góra	7,2	15,2	16,5	17,5	18,6	18,7	15,0	14,4	15,3	106,3
49.	Żyrardów	24,2	28,4	33,5	33,2	33,7	30,1	20,0	18,2	13,7	75,3
OGÓLEM		25,2	24,6	28,0	27,9	28,4	29,3	21,0	22,4	21,4	95,5

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie sprawozdań statystycznych KRUS - 1 i KRUS - 15, Luty 2001 r.

Wypadki powodujące wypłatę odszkodowań w latach 1999-2000 wg województw

Liczba wypadków na 1000 ubezpieczonych w latach 1999-2000 wg województw

Liczba wypadków przy pracy rolniczej w LATACH 1990 - 2000

/ wg decyzji powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań/

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2000 % 1999	2000 % 1990
Ogółem	56856	56 927	49 300	42 075	41 340	39 864	39 408	41 560	29 777	31 906	30 943	97,0	54,4
w tym:													
• upadek osób	27 434	28 816	25 092	20 867	20 425	19 418	21 336	20 984	14 730	16 947	15 944	94,1	58,1
• upadek przedmiotów	4 622	4 483	4 334	3 934	3 012	2 362	1 956	2 348	1 749	1 875	1 912	102,0	41,4
• zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami	x	x	x	1 916	3 267	2 936	2 593	2 713	1 801	1 920	1 976	102,9	-
• uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	x	x	x	1 301	1 561	1 577	1 267	1 342	916	843	822	97,5	-
• przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu	3 391	3 216	2 676	2 185	1 387	1 233	1 009	1 040	913	923	831	90,0	24,5
• pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	8 619	7 934	6 760	4 888	4 978	5 350	4 391	5 482	4 153	3 926	4 024	102,5	46,7
• uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	6 672	5 871	4 543	3 446	3 757	3 893	3 873	4 453	3 385	3 480	3 586	103,0	53,7
• pożar, wybuch, działanie sił przyrody	x	x	x	159	134	80	69	133	67	82	88	107,3	-
• działanie skrajnych temperatur	657	799	636	425	400	435	520	532	369	336	271	80,7	41,2
• działania materiałów szkodliwych	206	231	298	137	124	161	114	122	68	71	77	108,5	37,4
• nagłe zachorowania	x	x	x	110	196	209	167	246	163	158	151	95,6	-
• inne zdarzenia	5 255	5 577	4 961	2 707	2 099	2 210	2 113	2 165	1 463	1 345	1 261	93,8	24,0

x - pozycje wprowadzone po raz pierwszy do statystyki w 1993 r.

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie sprawozdań statystycznych KRUS – 15

Luty 2001 r.

PROCENTOWA STRUKTURA ZDARZEŃ WYPADKOWYCH W LATACH 1990 -2000
/ wg decyzji powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań/

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
• Upadek osób	48,3	50,6	50,9	49,6	49,4	48,7	54,1	50,5	49,5	53,1	51,5
• upadek przedmiotów	8,1	7,9	8,8	9,3	7,3	5,9	5,0	5,7	5,9	5,9	6,2
• zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami	x	x	x	4,5	7,9	7,4	6,6	6,5	6,1	6,0	6,4
• uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	x	x	x	3,1	3,8	4,0	3,2	3,2	3,1	2,6	2,6
• przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu	6,0	5,7	5,4	5,2	3,3	3,1	2,6	2,5	3,1	2,9	2,7
• pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	15,1	13,9	13,7	11,6	12,0	13,4	11,1	13,2	13,9	12,3	13,0
• uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	11,7	10,3	9,2	8,2	9,1	9,8	9,8	10,7	11,4	10,9	11,6
• pożar, wybuch, działanie sił przyrody	x	x	x	0,4	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
• działanie skrajnych temperatur	1,2	1,4	1,3	1,0	1,0	1,1	1,3	1,3	1,2	1,1	0,9
• działania materiałów szkodliwych	0,4	0,4	0,6	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
• nagle zachorowania	x	x	x	0,3	0,5	0,5	0,4	0,6	0,5	0,5	0,5
• inne zdarzenia	9,2	9,8	10,1	6,5	5,1	5,5	5,4	5,2	4,9	4,2	4,1

x - pozycje wprowadzone po raz pierwszy do statystyki w 1993 r.

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie sprawozdań statystycznych KRUS - 15

Luty 2001 r.

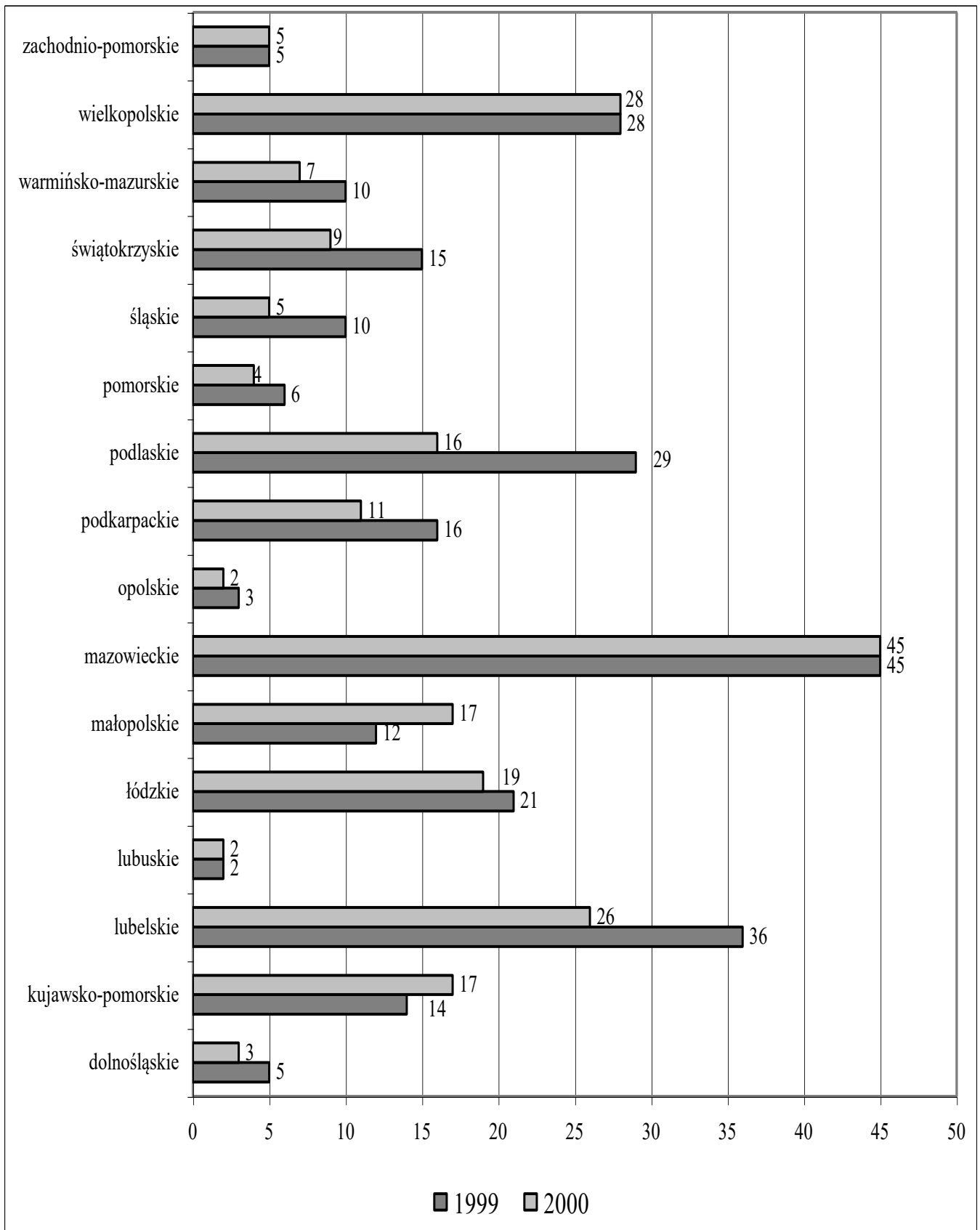
Załącznik nr 9

LICZBA WYPADKÓW ŚMIERTELNYCH PRZY PRACY ROLNICZEJ W LATACH 1993 - 2000
/wg oddziałów regionalnych/

Lp.	OR KRUS	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	
									liczba	udział w wypadkach ogółem w %
1.	Augustów	9	8	7	5	9	5	7	5	0,54
2.	Białystok	16	17	15	10	15	12	13	7	0,71
3.	Bielsko-Biała	1	1	4	3	1	3	6	2	0,64
4.	Biłgoraj	18	15	15	9	18	19	15	8	0,69
5.	Bydgoszcz	9	10	9	5	6	5	5	4	0,48
6.	Chełm	3	0	2	0	3	4	3	1	0,21
7.	Ciechanów	5	9	12	4	17	6	11	11	1,37
8.	Częstochowa	7	5	7	1	4	7	2	4	1,26
9.	Gdańsk	4	5	4	3	2	3	2	2	0,48
10.	Grudziądz	4	9	8	7	15	11	6	3	0,34
11.	Jaśło	4	2	0	1	0	4	3	1	0,25
12.	Jelenia Góra	1	2	3	3	0	4	2	1	0,70
13.	Katowice	1	2	1	2	2	2	5	3	0,71
14.	Kielce	7	7	14	14	20	9	8	9	0,70
15.	Konin	5	6	12	5	2	9	9	12	2,27
16.	Koszalin	6	2	1	2	1	1	2	2	1,04
17.	Kraków	4	7	5	4	5	1	3	2	0,32
18.	Legnica	3	3	3	2	3	2	0	0	-
19.	Lublin	2	8	11	3	14	12	7	7	0,45
20.	Łódź	0	1	2	1	3	1	0	0	-
21.	Nowy Sącz	12	7	8	12	4	8	4	5	0,60
22.	Olsztyn	6	7	9	3	8	6	2	4	0,54
23.	Opatów	10	5	10	6	7	10	9	6	0,67
24.	Opole	2	6	5	5	6	4	3	1	0,20
25.	Ostrołęka	6	11	8	13	4	13	6	6	1,48
26.	Ostrów Wielkopolski	17	10	12	13	12	5	4	5	0,60
27.	Piła	1	1	4	4	5	0	2	4	1,31
28.	Płock	12	22	12	8	19	12	9	8	1,10
29.	Poznań	6	12	6	7	7	6	9	6	0,85
30.	Przeworsk	9	2	4	3	1	5	5	3	0,47
31.	Radom	8	13	18	10	19	12	11	10	1,69
32.	Radzyń Podlaski	10	11	13	7	4	6	4	4	0,41
33.	Rawicz	4	3	5	3	7	8	4	3	0,69
34.	Rzeszów	4	5	1	5	2	4	7	8	1,33
35.	Siedlce	11	14	7	15	7	15	16	10	0,66
36.	Słupsk	1	2	3	2	4	0	1	1	0,33
37.	Sulęcín	1	1	2	0	3	2	4	1	0,36
38.	Szczecin	2	3	4	2	5	2	1	2	1,00
39.	Sztum	3	1	4	2	3	3	4	1	0,27
40.	Tarnów	10	8	4	6	5	3	2	5	1,00
41.	Tomaszów Mazowiecki	6	6	4	5	11	5	7	4	0,46
42.	Wałbrzych	0	1	1	1	2	0	2	2	0,78
43.	Warszawa	3	9	7	5	3	4	3	1	0,55
44.	Włocławek	9	5	4	5	12	10	4	10	1,06
45.	Wrocław	1	5	5	1	7	2	1	0	-
46.	Zambrów	13	10	11	14	16	8	13	8	0,36
47.	Zduńska Wola	3	10	7	6	5	5	8	7	1,13
48.	Zielona Góra	2	0	1	0	2	4	0	2	1,14
49.	Żyrardów	5	7	4	3	4	6	3	5	1,23
OGÓŁEM		286	316	318	250	334	288	257	216	0,70

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie sprawozdań statystycznych KRUS - 15
Luty 2001 r.

**Liczba śmiertelnych wypadków przy pracy rolniczej w latach 1999-2000
wg województw**

Liczba wypadków śmiertelnych w latach 1990 - 2000

/ wg decyzji powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań/

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	$\frac{2000}{1999} \%$	$\frac{2000}{1990} \%$
Ogółem	399	361	304	286	316	318	250	334	288	257	216	84,0	54,1
w tym:													
• upadek osób	89	75	64	51	53	48	46	46	45	29	32	110,3	36,0
• upadek przedmiotów	19	21	12	9	14	10	7	13	13	14	12	85,7	63,2
• zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami	x	x	x	2	2	0	2	2	1	2	2	100	-
• uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	x	x	x	24	18	6	8	10	4	5	3	60,0	-
• przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu	122	114	97	65	108	116	73	109	111	84	84	100	68,9
• pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	39	33	26	22	17	25	20	28	26	20	13	65,0	33,3
• uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	38	17	13	12	11	6	9	16	8	10	8	80,0	21,1
• pożar, wybuch, działanie sił przyrody	x	x	x	9	8	6	6	11	4	11	7	63,6	-
• działanie skrajnych temperatur	2	3	9	2	3	1	0	0	4	4	0	-	-
• działania materiałów szkodliwych	3	5	6	1	5	2	6	1	1	5	4	80,0	133,3
• nagłe zachorowania	x	x	x	23	20	30	36	61	31	42	31	73,8	-
• inne zdarzenia	87	93	77	66	57	68	37	37	40	31	20	64,5	23,0

x - pozycje wprowadzone po raz pierwszy do statystyki w 1993 r.

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie sprawozdań statystycznych KRUS-15

Luty 2001 r.

PROCENTOWA STRUKTURA WYPADKÓW ŚMIERTELNYCH W LATACH 1990 -2000
/ wg decyzji powodujących wypłatę jednorazowych odszkodowań/

Wyszczególnienie	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
• upadek osób	22,3	20,8	21,0	17,8	16,8	15,1	18,4	13,8	15,6	11,3	14,8
• upadek przedmiotów	4,8	5,8	3,9	3,1	4,4	3,1	2,8	3,9	4,5	5,4	5,6
• zetknięcie się z ostrymi narzędziami ręcznymi i in. ostrymi przedmiotami	x	x	x	0,7	0,6	0	0,8	0,6	0,3	0,8	0,9
• uderzenie, przygniecenie przez materiały i przedmioty transportowane mechanicznie lub ręcznie	x	x	x	8,4	5,7	1,9	3,2	3,0	1,4	1,9	1,4
• przejechanie, uderzenie, pochwycenie przez środek transportu w ruchu	30,6	31,6	31,9	22,7	34,2	36,5	29,2	32,6	38,6	32,7	38,9
• pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń	9,8	9,1	8,6	7,7	5,4	7,9	8,0	8,4	9,0	7,8	6,0
• uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta	9,5	4,7	4,3	4,2	3,5	1,9	3,6	4,8	2,8	3,9	3,7
• pożar, wybuch, działanie sił przyrody	x	x	x	3,1	2,5	1,9	2,4	3,3	1,4	4,3	3,2
• działanie skrajnych temperatur	0,5	0,8	3,0	0,7	0,9	0,3	0	0	1,4	1,6	0
• działania materiałów szkodliwych	0,7	1,4	2,0	0,4	1,6	0,6	2,4	0,3	0,3	1,9	1,8
• nagłe zachorowania	x	x	x	8,1	6,3	9,4	14,4	18,2	10,8	16,3	14,4
• inne zdarzenia	21,8	25,8	25,3	23,1	18,1	21,4	14,8	11,1	13,9	12,1	9,3

x - pozycje wprowadzone po raz pierwszy do statystyki w 1993 r.
Luty 2001 r.

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie sprawozdań statystycznych KRUS - 15

**LICZBA ZGŁOSZONYCH DO KRUS ZDARZEŃ WYPADKOWYCH,
W KTÓRYCH POSZKODOWANYMI BYŁY DZIECI DO LAT 15**

Lp.	OR KRUS	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
1.	Augustów	21	27	20	23	36	34	42	19
2.	Białystok	11	36	35	37	42	46	33	46
3.	Bielsko-Biała	3	4	2	2	2	7	8	2
4.	Biłgoraj	16	21	35	39	42	43	28	30
5.	Bydgoszcz	5	9	22	32	35	38	33	27
6.	Chełm	1	10	20	4	27	30	27	25
7.	Ciechanów	34	34	29	22	15	26	23	24
8.	Częstochowa	8	6	6	10	7	4	5	6
9.	Gdańsk	6	40	28	17	38	30	26	35
10.	Grudziądz	14	56	40	45	66	66	48	71
11.	Jasło	11	9	9	15	16	22	15	11
12.	Jelenia Góra	2	5	2	1	1	3	0	0
13.	Katowice	3	3	11	12	11	8	6	13
14.	Kielce	18	39	62	55	65	75	77	76
15.	Konin	3	8	17	15	28	30	29	37
16.	Koszalin	3	2	5	4	7	1	1	4
17.	Kraków	5	7	5	10	10	16	12	13
18.	Legnica	1	5	14	7	21	15	8	6
19.	Lublin	5	10	14	38	40	40	50	48
20.	Łódź	0	3	1	0	3	3	2	2
21.	Nowy Sącz	10	22	39	20	35	47	35	41
22.	Olsztyn	13	4	15	21	12	12	25	35
23.	Opatów	1	7	2	13	19	13	12	19
24.	Opole	6	8	4	5	4	2	5	9
25.	Ostrołęka	8	15	18	12	20	19	12	7
26.	Ostrów Wielkopolski	32	30	43	58	73	62	47	41
27.	Piła	3	7	28	11	31	9	19	11
28.	Płock	3	18	26	18	51	53	35	57
29.	Poznań	5	17	49	28	29	36	31	41
30.	Przeworsk	4	14	12	24	21	35	18	19
31.	Radom	18	11	38	27	35	23	27	16
32.	Radzyń Podlaski	14	16	22	27	33	33	27	23
33.	Rawicz	17	15	26	27	53	28	36	20
34.	Rzeszów	0	13	26	34	31	38	29	34
35.	Siedlce	16	14	18	32	37	27	28	28
36.	Słupsk	8	22	8	21	28	14	13	10
37.	Sulęcín	5	2	6	2	16	6	10	17
38.	Szczecin	0	1	6	5	5	8	7	6
39.	Sztum	9	9	13	11	7	15	18	14
40.	Tarnów	10	25	26	18	11	13	25	18
41.	Tomaszów Mazow.	20	24	16	14	16	33	15	21
42.	Wałbrzych	2	4	8	8	8	14	8	8
43.	Warszawa	2	2	2	5	4	6	4	5
44.	Włocławek	9	31	33	44	67	48	35	55
45.	Wrocław	5	7	5	10	10	9	8	11
46.	Zambrów	26	64	87	150	227	247	229	289
47.	Zduńska Wola	7	14	8	22	28	22	15	28
48.	Zielona Góra	2	0	0	1	3	4	0	3
49.	Żyrardów	5	5	12	15	19	21	11	16
OGÓLEM		430	755	973	1 071	1 445	1 434	1 257	1 397

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie sprawozdań statystycznych KRUS - 15
Luty 2001 r.

ZESTAWIENIE CHORÓB ZAWODOWYCH ROLNIKÓW, POWODUJĄCYCH WYPŁATĘ ODSZKODOWAŃ, W LATACH 1995 - 2000

Wyszczególnienie	1995	1996	1997	1998	1999	2000
1. Alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych - płuco rolnika	41	38	47	41	22	13
- płuco hodowców ptaków	0	0	2	0	0	1
2. Astma oskrzelowa	17	21	37	42	36	33
3. Alergiczny nieżyt górnych dróg oddechowych	6	0	3	3	9	3
4. Inne choroby układu oddechowego	0	0	0	0	0	1
5. Uczuleniowe zapalenie skóry	8	11	13	22	20	32
6. Kleszczowe zapalenie mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych	6	4	11	8	11	7
7. Borelioza	0	5	13	10	31	21
8. Toksoplazmoza	1	3	3	5	4	0
9. Drożdżycza dłoni	1	0	0	1	0	0
10. Grzybica skóry	0	0	2	2	1	0
11. Tasiemiec bąblowcowy wątroby	0	0	1	0	1	2
12. Przewlekłe zapalenie nadkłykcia bocznego kości ramiennych	0	0	2	3	1	0
13. Choroba wibracyjna	0	0	2	0	0	0
14. Ostre zatrucie środkami ochrony roślin z przewlekłym zapaleniem oskrzeli	0	0	1	0	0	0
15. Bruceloza	0	0	1	1	3	0
16. Leptospiroza	0	0	1	0	0	0
17. Tularemia	0	0	0	1	0	0
18. Grzybica kropidlakowa płuc	0	0	0	1	0	0
19. Guzki dojarek	0	0	0	1	1	0
20. Zawodowe uszkodzenie słuchu	0	0	0	0	1	0
21. Przewlekłe zapalenie tkanek miękkich stawów biodrowych i łokciowych	0	0	0	0	1	1
22. Przewlekła choroba obwodowego układu nerwowego wywołana uciskiem na pnie nerwów	0	0	0	0	0	1
23. Skaza krwotoczna nabyta	0	0	0	0	0	1
Ogółem	80	82	139	141	142	116

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji
Luty 2001 r.

LICZBA CHORÓB ZAWODOWYCH ROLNIKÓW W LATACH 1992 - 2000
/wg oddziałów regionalnych/

Lp.	OR KRUS	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
1.	Augustów	0	1	2	2	2	10	10	12	15
2.	Białystok	0	1	3	7	9	17	16	29	15
3.	Bielsko-Biała	1	1	0	0	0	0	1	0	0
4.	Biłgoraj	0	0	7	6	8	10	4	4	6
5.	Bydgoszcz	1	1	0	1	1	1	1	4	2
6.	Chełm	0	1	3	2	3	3	4	0	0
7.	Ciechanów	1	1	1	1	2	4	5	4	5
8.	Częstochowa	1	0	0	0	0	0	0	0	1
9.	Gdańsk	0	1	1	0	1	3	6	3	3
10.	Grudziądz	0	1	1	1	3	3	1	3	2
11.	Jasło	0	1	0	1	0	1	3	0	0
12.	Jelenia Góra	0	1	0	1	0	2	1	1	0
13.	Katowice	0	0	1	2	0	3	3	2	1
14.	Kielce	0	0	2	1	0	0	0	3	3
15.	Konin	0	0	0	0	0	0	0	0	1
16.	Koszalin	0	0	0	0	0	1	1	0	0
17.	Kraków	0	2	0	1	2	0	5	4	2
18.	Legnica	0	0	1	0	1	0	0	0	2
19.	Lublin	0	2	16	25	25	20	13	8	12
20.	Łódź	0	0	0	1	0	0	1	1	1
21.	Nowy Sącz	0	1	0	1	2	0	2	2	0
22.	Olsztyn	1	0	0	1	0	1	0	0	0
23.	Opatów	1	0	2	0	2	4	5	7	2
24.	Opole	0	0	1	1	0	3	3	1	3
25.	Ostrołęka	0	0	0	1	1	2	0	3	2
26.	Ostrów Wielkopolski	0	0	0	0	0	1	1	0	0
27.	Piła	0	2	2	3	1	1	0	3	0
28.	Płock	0	0	1	1	1	1	0	0	1
29.	Poznań	0	0	0	1	0	0	2	2	1
30.	Przeworsk	1	0	5	5	5	3	7	7	4
31.	Radom	0	0	1	1	0	1	0	2	1
32.	Radzyń Podlaski	1	0	6	4	4	9	12	3	3
33.	Rawicz	0	0	0	1	0	0	0	1	0
34.	Rzeszów	0	0	1	0	0	1	1	1	0
35.	Siedlce	0	1	0	0	0	1	0	0	2
36.	Słupsk	0	0	2	0	0	4	7	2	1
37.	Sulęcín	0	0	0	0	0	0	2	0	3
38.	Szczecin	0	0	0	0	0	3	0	1	1
39.	Sztum	0	0	0	0	0	4	4	0	1
40.	Tarnów	0	0	0	1	1	0	1	1	0
41.	Tomaszów Mazow.	0	0	0	0	0	1	2	0	3
42.	Wałbrzych	0	0	0	1	0	1	0	1	0
43.	Warszawa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
44.	Włocławek	0	0	0	0	0	0	0	1	3
45.	Wrocław	0	1	1	3	0	7	4	10	2
46.	Zambrów	0	0	0	2	2	10	11	10	8
47.	Zduńska Wola	0	2	1	1	1	2	1	1	1
48.	Zielona Góra	0	0	0	0	2	1	1	3	1
49.	Żyrardów	0	0	0	0	3	0	0	2	2
OGÓLEM		8	20	61	80	82	139	141	142	116

SZKOLENIA Z ZAKRESU BHP PRZEPROWADZONE PRZEZ OR KRUS W 2000 ROKU

L.p.	OR KRUS	Liczba przeprowadzonych szkoleń				Liczba uczestników szkoleń			
		> 5 godz.	trwających < 5 godz.	w CRR	razem	> 5 godz.	trwających < 5 godz.	w CRR	razem
1.	Augustów	35	45		80	439	1 823		2 262
2.	Białystok	9	113		122	154	2 662		2 816
3.	Bielsko-Biała	16	17		33	368	344		712
4.	Biłgoraj	50	43		93	1 042	1 000		2 042
5.	Bydgoszcz	65	17		82	1 344	470		1 814
6.	Chełm	7	12		19	149	473		622
7.	Ciechanów	55	16		71	951	527		1 478
8.	Częstochowa	45	16		61	862	757		1 619
9.	Gdańsk	19	4		23	370	116		486
10.	Grudziądz	24	31		55	239	1 101		1 340
11.	Jasło	22	25	12	59	390	406	742	1 538
12.	Jelenia Góra	9	2	11	22	133	20	958	1 111
13.	Katowice	27	26		53	667	670		1 337
14.	Kielce	38	49		87	884	772		1 656
15.	Konin	1	57		58	11	2 506		2 517
16.	Koszalin	-	19	12	31	-	1 578	2 859	4 437
17.	Kraków	24	1		25	616	21		637
18.	Legnica	21	11		32	443	970		1 413
19.	Lublin	5	58		63	204	2 085		2 289
20.	Łódź	11	3		14	292	-		292
21.	Nowy Sącz	-	48		48	-	1 334		1 334
22.	Olsztyn	18	54		72	349	587		936
23.	Opatów	27	37		64	633	777		1 410
24.	Opole	28	30		58	510	1 500		2 010
25.	Ostrołęka	45	9		54	779	333		1 112
26.	Ostrów Wlkp.	25	20	17	62	390	608	1 453	2 451
27.	Piła	2	62		64	41	2 214		2 255
28.	Płock	75	20		95	1 212	580		1 792
29.	Poznań	21	64		85	549	1 975		2 524
30.	Przeworsk	22	25	13	60	328	947	2 561	3 836
31.	Radom	38	58		96	888	1 292		2 180
32.	Radzyń Podl.	12	12		24	245	266		511
33.	Rawicz	21	20		41	377	880		1 257
34.	Rzeszów	18	29		47	391	659		1 050
35.	Siedlce	-	126		126	-	3 730		3 730
36.	Słupsk	11	15		26	164	362		526
37.	Sulęcín	2	14		16	44	335		379
38.	Szczecin	-	47	13 < 5 godz.	60	-	1 299	591	1 890
39.	Sztum	8	43		51	121	921		1 042
40.	Tarnów	23	16		39	643	534		1 177
41.	Tomaszów Maz.	34	24		58	645	642		1 287
42.	Wałbrzych	15	12		27	448	555		1 003
43.	Warszawa	-	53		53	-	1 004		1 004
44.	Włocławek	20	27		47	370	2 369		2 739
45.	Wrocław	30	25		55	521	2 740		3 261
46.	Zambrów	49	35		84	1 073	1 826		2 899
47.	Zduńska Wola	45	17		62	753	516		1 269
48.	Zielona Góra	12	4		16	173	157		330
49.	Żyrardów	51	64	11 4<5 godz.	126	764	1 315	565	2 644
	OGÓLEM	1 135	1 575	89	2 799	21 969	50 558	9 729	82 256

SZKOLENIA Z ZAKRESU BHP PRZEPROWADZONE PRZEZ OR KRUS W 2000 ROKU

L.p.	OR KRUS	Liczba przeprowadzonych szkoleń i ich uczestników									
		ogółem		w tym:							
		liczba szkoleń	liczba uczestn.	dla rolników	liczba uczestn.	dla sołtysów	liczba uczestn.	dla uczniów szkół roln.	liczba uczestn.	dla uczniów szkół podst.	liczba uczestn.
1.	Augustów	80	2 262	36	428	7	104	6	210	31	1 520
2.	Białystok	122	2 816	56	899	14	348	16	475	27	940
3.	Bielsko-Biała	33	712	26	573	-	-	2	56	-	-
4.	Biłgoraj	93	2 042	27	528	12	247	23	502	11	300
5.	Bydgoszcz	82	1 814	54	918	20	270	12	465	12	590
6.	Chełm	19	622	5	265	2	59	2	166	3	320
7.	Ciechanów	71	1 478	55	951	-	-	5	235	6	138
8.	Częstochowa	61	1 619	46	901	-	-	4	285	3	433
9.	Gdańsk	23	486	22	450	2	52	-	-	-	-
10.	Grudziądz	55	1 340	24	300	5	59	2	53	24	928
11.	Jasło	59	1 538	22	390	6	100	1	111	4	165
12.	Jelenia Góra	22	1 111	11	153	-	-	-	-	-	-
13.	Katowice	53	1 337	33	897	3	73	3	251	2	58
14.	Kielce	87	1 656	57	1 246	15	437	7	307	8	293
15.	Konin	58	2 517	41	1 753	11	142	1	29	16	1 884
16.	Koszalin	31	4 437	9	378	3	47	10	1 200	-	-
17.	Kraków	25	637	21	595	1	25	-	-	-	-
18.	Legnica	32	1 413	23	556	1	54	2	177	4	572
19.	Lublin	63	2 289	37	932	10	179	6	274	5	700
20.	Łódź	14	292	-	-	7	267	-	-	-	-
21.	Nowy Sącz	48	1 334	38	782	3	130	3	200	5	222
22.	Olsztyn	72	936	42	266	6	128	5	122	7	216
23.	Opatów	64	1 410	42	565	3	33	10	376	9	436
24.	Opole	58	2 010	8	276	2	29	2	102	18	1 093
25.	Ostrołęka	54	1 112	46	814	5	121	2	207	4	91
26.	Ostrów Wlkp.	62	2 451	26	402	4	149	6	179	8	254
27.	Piła	64	2 255	38	745	11	285	-	-	13	1 067
28.	Płock	95	1 792	75	1 126	10	304	3	78	7	284
29.	Poznań	85	2 524	75	1 733	6	568	4	223	-	-
30.	Przeworsk	60	3 836	31	947	1	13	7	230	8	590
31.	Radom	96	2 180	58	1 292	16	323	1	82	5	427
32.	Radzyń Podl.	24	511	16	351	5	70	1	30	2	60
33.	Rawicz	41	1 257	33	868	-	-	4	178	13	548
34.	Rzeszów	47	1 050	30	510	-	-	5	300	-	-
35.	Siedlce	126	3 730	48	877	29	570	2	60	40	2 143
36.	Słupsk	26	526	17	349	4	62	3	77	2	38
37.	Sulęcín	16	379	15	351	1	28	-	-	-	-
38.	Szczecín	60	1 890	8	166	20	279	2	69	4	194
39.	Sztum	51	1 042	26	409	13	230	6	118	6	265
40.	Tarnów	39	1 177	24	473	6	134	6	341	6	229
41.	Tomaszów Maz.	58	1 287	38	710	4	108	-	-	20	587
42.	Wałbrzych	27	1 003	15	448	5	120	2	140	10	415
43.	Warszawa	53	1 004	31	461	2	46	-	-	11	-
44.	Włocławek	47	2 739	23	416	6	110	-	-	15	1 905
45.	Wrocław	55	3 261	29	554	3	87	4	328	12	2 193
46.	Zambrów	84	2 899	36	667	16	404	11	389	17	1 120
47.	Zduńska Wola	62	1 269	41	683	4	102	7	221	3	105
48.	Zielona Góra	16	330	2	50	-	-	-	-	2	107
49.	Żyrardów	126	2 644	61	1 186	11	106	17	515	13	419
OGÓŁEM		2 799	82 256	1 577	31 590	315	7 002	215	9 361	416	23 849

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji na podstawie Informacji OR. Luty 2001 r.

**LICZBA SZKOLEŃ NA TEMAT BHP W LATACH 1993-2000 I LICZBA UCZESTNIKÓW TYCH SZKOLEŃ,
W TYM LICZBA PRZESZKOLONYCH SOŁTYSÓW**

L.p.	OR KRUS	Liczba szkoleń	Liczba uczestników	Przeszkoleni sołtysi			
				1993-1998		1999-2000	
				Liczba sołtysów	% sołectw	Liczba sołtysów	% sołectw
1.	Augustów	565	11 496	795	65,0	577	47,2
2.	Białystok	553	11 379	768	53,7	992	69,4
3.	Bielsko-Biała	285	6 454	259	87,5	82	27,8
4.	Biłgoraj	450	10 187	995	100,5	125	12,6
5.	Bydgoszcz	409	9 069	345	35,6	379	39,1
6.	Chełm	264	8 092	340	67,5	59	11,7
7.	Ciechanów	458	7 610	1 262	97,3	181	13,9
8.	Częstochowa	377	9 127	748	97,9	243	31,8
9.	Gdańsk	325	6 937	513	69,9	120	16,3
10.	Grudziądz	273	5 550	443	70,8	172	27,5
11.	Jasło	303	11 093	444	99,6	143	32,1
12.	Jelenia Góra	160	7 633	119	33,6	26	7,3
13.	Katowice	264	6 116	193	42,0	130	28,0
14.	Kielce	421	9 157	673	41,6	495	30,6
15.	Konin	325	7 989	607	64,6	180	19,2
16.	Koszalin	176	13 792	233	42,4	153	27,9
17.	Kraków	206	4 946	348	60,5	103	17,9
18.	Legnica	190	5 076	322	71,9	135	30,1
19.	Lublin	444	11 595	1 135	95,9	220	18,5
20.	Łódź	86	1 960	201	79,4	422	100,0
21.	Nowy Sącz	326	7 147	335	70,7	343	72,2
22.	Olsztyn	231	3 901	142	13,8	415	40,4
23.	Opatów	398	7 545	630	67,5	126	13,5
24.	Opole	342	7 967	458	50,4	247	27,2
25.	Ostrołęka	329	7 269	632	59,3	220	20,6
26.	Ostrów Wlkp.	381	12 314	728	78,3	220	23,7
27.	Piła	187	4 735	63	11,1	375	66,3
28.	Płock	583	11 371	896	75,8	468	39,6
29.	Poznań	425	9 207	1 058	99,8	613	57,8
30.	Przeworsk	325	18 820	238	60,6	76	19,3
31.	Radom	516	11 760	1 148	77,3	501	33,7
32.	Radzyń Podl.	287	5 907	385	57,4	126	18,8
33.	Rawicz	269	6 192	405	69,3	41	7,0
34.	Rzeszów	299	10 276	149	37,8	186	47,3
35.	Siedlce	682	14 341	1 443	84,3	641	37,4
36.	Słupsk	162	3 398	359	74,5	111	23,0
37.	Sulęcín	113	2 016	231	42,7	39	7,2
38.	Szczecin	317	7 742	167	21,9	640	84,0
39.	Sztum	294	5 842	171	29,7	83	14,4
40.	Tarnów	174	5 896	259	48,5	197	37,0
41.	Tomaszów Maz.	334	6 459	440	39,6	314	28,3
42.	Wałbrzych	142	3 063	159	36,7	303	70,0
43.	Warszawa	245	4 436	288	41,8	440	63,9
44.	Włocławek	309	8 271	662	83,2	197	24,8
45.	Wrocław	217	6 589	245	27,6	256	28,8
46.	Zambrów	345	8 239	226	16,7	612	45,2
47.	Zduńska Wola	387	8 270	623	66,6	286	30,6
48.	Zielona Góra	165	2 525	390	54,9	51	7,2
49.	Żyrardów	573	12 002	870	99,9	245	28,1
OGÓLEM		15 891	388 758	24 543	61,8	13 309	33,5

**MATERIAŁY POPULARYZATORSKIE DOTYCZĄCE PREWENCJI WYPADKOWEJ
ROZPOWSZECHNIANE PRZEZ KRUS WŚRÓD ROLNIKÓW I ICH DZIECI
W LATACH 1993 – 2000**

Rok	Materiały popularyzatorskie	Nakład
1993/1994	Broszury: 1. <i>Bezpieczna praca na wysokości, w wykopach i zbiornikach w gospodarstwie rolnym;</i> 2. <i>Bezpieczna obsługa maszyn i urządzeń w gospodarstwie rolnym;</i> 3. <i>Bezpieczna praca ze zwierzętami w gospodarstwie rolnym.</i>	90 000 egzemplarzy /3 x 30 000/
1995	Broszury: 1-3. j.w. 4. <i>Bezpieczna praca z chemicznymi środkami ochrony roślin.</i> Filmy z serii “Bezpieczeństwo pracy rolniczej” : 1. <i>Podwórze i obejście gospodarskie;</i> 2. <i>Użytkowanie ciągników rolniczych;</i> 3. <i>Wały przegubowo-teleskopowe;</i> 4. <i>Piły tarczowe i szlifierki;</i> 5. <i>Użytkowanie maszyn i narzędzi do prac polowych;</i> 6. <i>Ochrona roślin i nawożenie;</i> 7. <i>Obsługa zwierząt;</i> 8. <i>Instalacje i urządzenia elektroniczne.</i>	288 000 egzemplarzy /4 x 72 000/ 3 600 kaset /8 x 450 kaset/
1996	Broszura 5. <i>Pył występujący w rolnictwie jest niebezpieczny.</i> Ulotki: <i>Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym;</i> <i>Pilarki tarczowe.</i> Filmy z serii “Bezpieczeństwo pracy rolniczej”: 1-8. j.w. 9. <i>W rolnictwie można pracować bezpiecznie.</i> Filmy: <i>Cztery i pół minuty – pierwsza pomoc w wypadkach drogowych</i> <i>Zasady bezpiecznej ścinki drzew</i>	30 000 egzemplarzy 1 500 000 egzemplarzy 700 000 egzemplarzy 900 kaset 400 kaset /8 x 50 kaset/ 500 kaset 530 kaset 324 kasety 206 kaset
1997	Broszury: 1-5. j.w. 6. <i>Zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym.</i> Ulotka <i>Zabezpiecz się przed upadkiem.</i> Filmy z serii “Bezpieczeństwo pracy rolniczej”: 1-9. j.w. 10. <i>Czy tak musiało być?</i> Wszystkie filmy 1-10 razem.	330 000 egzemplarzy /6 x 55 000/ 1 200 000 egzemplarzy 2 050 kaset 1 350 kaset /9 x 150 kaset/ 600 kaset 100 kaset

1998	<p>Broszury: 1-6. j.w. 7. <i>Chorób odzwierzęcych można się ustrzec.</i></p> <p>Ulotka <i>Prace i czynności szczególnie niebezpieczne, których nie należy powierzać dzieciom do lat 15.</i></p> <p>Plakaty z serii "To warto kupić" przedstawiające wyroby ze Znakiem Bezpieczeństwa KRUS oraz wyroby wyróżnione przez Prezesa KRUS na Targach SAWO i POLAGRA jako "Wyrób zwiększający bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym".</p> <p>Zestawy 17 plansz dydaktycznych o udzielaniu pierwszej pomocy przedmedycznej.</p>	<p>385 000 egzemplarzy /7 x 55 000/</p> <p>500 000 egzemplarzy</p> <p>1 800 plakatów /3 x 600/</p> <p>5 100 plansz /300 kompletów/</p>
1999	<p>Broszury: 1-5,7. j.w. 6. <i>Ochrona zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym (Zasady ochrony zdrowia i życia ... oraz Prace i czynności szczególnie niebezpieczne ...);</i> 8. <i>Wyroby zwiększające bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym.</i></p> <p>Filmy z serii "Bezpieczeństwo pracy rolniczej" /1-9/.</p> <p>Książeczka <i>Jak bezpiecznie pomagać rodzicom w gospodarstwie rolnym?</i></p>	<p>400 000 egzemplarzy /8 x 50 000/</p> <p>450 kaset /9 x 50 kaset/</p> <p>25 000 egzemplarzy</p>
2000	<p>Broszury: tytuły 1-8 j.w.</p> <p>Książeczka <i>Jak bezpiecznie pomagać rodzicom w gospodarstwie rolnym?</i></p> <p>Plakat <i>Jakich prac nie mogą wykonywać dzieci na wsi?</i></p> <p>Materiały popularyzatorskie wydane w ramach programu rządowego SPR -1: wydawnictwa (opracowanie, broszury, ulotki) - 37 tytułów kalendarze bhp na 2000 rok</p>	<p>400 000 egzemplarzy /8 x 50 000/</p> <p>11 000 egzemplarzy</p> <p>1 000 plakatów</p> <p>97 800 egzemplarzy 14 800 egzemplarzy</p>
1993 - 2000	<p>Ogółem</p> <p>Wydawnictwa: broszury - 8 tytułów ulotki - 4 tytuły książeczka dla dzieci plakaty - 4 tytuły plansze - 17 tytułów</p> <p>Filmy: 12 tytułów</p>	<p>1 923 000 egzemplarzy 3 900 000 egzemplarzy 36 000 egzemplarzy 2 800 plakatów 5 100 plansz</p> <p>7 530 kaset</p>

Opracowano w Biurze Prewencji i Rehabilitacji, luty 2001 rok

**OLIMPIADY I KONKURSY DLA ROLNIKÓW ORGANIZOWANE SAMODZIELNIE PRZEZ OR KRUS
LUB WE WSPÓLPRACY Z INNYMI INSTYTUCJAMI W 2000 ROKU**

L.p.	OR KRUS	KONKURSY WIEDZY O BHP W ROLNICTWIE organizowane:				KONKURSY NA NAJBEZPIECZNIEJSZE GOSPODARSTWO ROLNE	Udział w organizacji INNYCH KONKURSÓW np. Agroligii, Olimpiady wiedzy rolniczej i tp.
		podczas masowych imprez rolniczych	na zakończenie szkoleń rolników	za pośrednictwem mediów	inne		
1.	Augustów				X	X	X
2.	Białystok	X	X	X	X	X	
3.	Bielsko-Biała					X	X
4.	Biłgoraj		X		X		X
5.	Bydgoszcz	X		X		X	
6.	Chełm	X		X	X		X
7.	Ciechanów	X			X	X	X
8.	Częstochowa	X	X I etap			X II etap	
9.	Gdańsk	X					X
10.	Grudziądz	X				X	
11.	Jasło		X			X	X
12.	Jelenia Góra					X	
13.	Katowice	X				X	
14.	Kielce	X	X	X		X	X
15.	Konin	X	X		X	X	X
16.	Koszalin	X	X			X	
17.	Kraków				X	X	
18.	Legnica	X					X
19.	Lublin	X			X	X	X
20.	Łódź				X		X
21.	Nowy Sącz			X			
22.	Olsztyn					X	X
23.	Opatów	X		X	X	X	X
24.	Opole					X	
25.	Ostrołęka					X	
26.	Ostrów Wlkp.			X	X	X	X
27.	Piła	X	X				
28.	Płock	X	X		X	X	X
29.	Poznań	X		X	X	X	
30.	Przeworsk		X			X	X
31.	Radom	X	X	X		X	
32.	Radzyń Podl.	X				X	X
33.	Rawicz				X	X	
34.	Rzeszów	X			X	X	X
35.	Siedlce	X	X			X	
36.	Słupsk	X				X	
37.	Sulęcín	X		X		X	X
38.	Szczecin					X	
39.	Sztum	X				X	
40.	Tarnów	X				X	
41.	Tomaszów Maz.	X	X			X	
42.	Wałbrzych					X	
43.	Warszawa					X	
44.	Włocławek	X	X		X	X	X
45.	Wrocław				X	X	X
46.	Zambrów	X	X		X	X	
47.	Zduńska Wola				X	X	X
48.	Zielona Góra					X	
49.	Żyrardów						

X - prowadzenie przez OR wymienionej formy działań pozaszkoleniowych

Załącznik nr 21

**OLIMPIADY I KONKURSY WIEDZY O BHP ORAZ KONKURSY PLASTYCZNE
PRZEPROWADZONE DLA UCZNIÓW ŚREDNICH SZKÓŁ ROLNICZYCH I SZKÓŁ PODSTAWOWYCH
W 2000 ROKU**

L.p.	OR KRUS	Uczniowie Szkół Rolniczych		Uczniowie Szkół Podstawowych i Gimnazjów		
		Olimpiady i konkursy wiedzy bhp			Konkursy plastyczne	Inne konkursy
		obejmujące zasięgiem szkoły rolnicze z terenu działania OR	pozostałe	organizowane w wiejskich szkołach podst. i gimnazjach		
1.	Augustów	X*		X	X	
2.	Białystok	X*		X	X	
3.	Bielsko-Biała	X			X	
4.	Biłgoraj	X			X	
5.	Bydgoszcz	X			X	
6.	Chełm			X		
7.	Ciechanów	X		X		
8.	Częstochowa		X			X
9.	Gdańsk					
10.	Grudziądz			X	X	
11.	Jasło		X		X	
12.	Jelenia Góra	X			X	
13.	Katowice	X		X	X	
14.	Kielce	X		X	X	
15.	Konin	X			X	
16.	Koszalin	X				
17.	Kraków					
18.	Legnica		X		X	
19.	Lublin		X		X	
20.	Łódź	X				
21.	Nowy Sącz		X		X	
22.	Olsztyn	X		X	X	
23.	Opatów				X	X
24.	Opole		X	X	X	X
25.	Ostrołęka		X		X	
26.	Ostrów Wlkp.	X		X	X	
27.	Piła			X	X	
28.	Płock	X	X	X	X	
29.	Poznań	X			X	
30.	Przeworsk			X		
31.	Radom	X	X	X	X	X
32.	Radzyń Podl.	X			X	
33.	Rawicz	X			X	
34.	Rzeszów	X**			X	
35.	Siedlce		X	X	X	
36.	Słupsk			X		
37.	Sulęcín				X	
38.	Szczecin	X***		X	X	X
39.	Sztum		X			
40.	Tarnów				X	
41.	Tomaszów Maz.	X		X	X	
42.	Wałbrzych	X		X	X	
43.	Warszawa					
44.	Włocławek				X	
45.	Wrocław			X	X	
46.	Zambrów	X*	X	X	X	X
47.	Zduńska Wola	X				X
48.	Zielona Góra	X			X	
49.	Żyrardów		X			

X - prowadzenie przez OR wymienionej formy działań prewencyjnych

* - konkurs dla uczniów 25. szkół rolniczych woj. podlaskiego,

** - konkurs dla uczniów 24. szkół rolniczych woj. podkarpackiego,

*** - konkurs dla uczniów szkół rolniczych woj. zachodnio-pomorskiego.

Załącznik nr 22

**INNE POZASZKOLENIOWE FORMY DZIAŁALNOŚCI PREWENCYJNEJ
PROWADZONE PRZEZ KRUS W 2000 ROKU**

L.p.		LICZBA PUNKTÓW INFORMACYJNYCH KRUS*	LICZBA SEMINARIÓW i WYKŁADÓW	LICZBA ARTYKUŁÓW PRASOWYCH	LICZBA AUDYCJI RADIOWYCH	LICZBA PROGRAMÓW TV	LICZBA GOSPODARSTW ZWIZYTOWANYCH W CZASIE ŻNIW I WYKOPKÓW
1.	Augustów	1	3	16	3	-	
2.	Białystok	20	7	21	6	4	62
3.	Bielsko-Biała	4	1	15	2	2	
4.	Biłgoraj	6	-	31	8	4	
5.	Bydgoszcz	3	-	7	4	4	
6.	Chełm	1	1	12	2	-	
7.	Ciechanów	3	5	11	4	-	
8.	Częstochowa	7**	-	13	4	-	
9.	Gdańsk	3	-	4	-	-	24
10.	Grudziądz	3	1	35	-	-	
11.	Jaśło	2	-	2	1	-	3
12.	Jelenia Góra	-	-	-	-	-	
13.	Katowice	7**	10	8	1	-	
14.	Kielce	7**	2	13	4	-	
15.	Konin	2	2	16	14	-	29
16.	Koszalin	3	2	9	2	3	
17.	Kraków	1	1	5	2	1	
18.	Legnica	1	1	8	2	3	196
19.	Lublin	7	3	4	24	-	
20.	Łódź	2	-	5	-	4	
21.	Nowy Sącz	3	-	3	6	-	
22.	Olsztyn	1	-	3	3	-	
23.	Opatów	4	1	12	2	-	
24.	Opole	8	2	9	3	1	
25.	Ostrołęka	4	-	3	15	-	
26.	Ostrów Wlkp.	3	1	17	4	2	98
27.	Piła	4	-	63	-	-	
28.	Płock	5	3	34	2	2	
29.	Poznań	17**	-	14	-	-	
30.	Przeworsk	1	-	2	-	-	
31.	Radom	6	1	22	1	2	
32.	Radzyń Podl.	5	-	12	2	1	
33.	Rawicz	2	-	14	5	1	
34.	Rzeszów	1	1	9	6	1	w 5. wsiach
35.	Siedlce	2	-	5	10	2	21
36.	Słupsk	2	1	14	-	-	
37.	Sulęcín	6	5	1	-	-	6
38.	Szczecin	1	-	4	2	3	
39.	Sztum	2	-	11	-	-	38
40.	Tarnów	4	3	6	5	-	
41.	Tomaszów Maz.	2	1	11	1	1	
42.	Wałbrzych	1	-	3	10	3	
43.	Warszawa	3**	1	21	1	1	115
44.	Włocławek	2	-	3	5	-	
45.	Wrocław	3	-	5	2	3	
46.	Zambrów	5	-	11	5	1	
47.	Zduńska Wola	4	2	8	-	-	
48.	Zielona Góra	2	1	5	-	1	
49.	Żyrardów	3	3	37	-	1	
	Biurowo Prewencji i Rehabilitacji	2**	12	23	49	-	
	Ogółem	191	76	620	222	51	ponad 592

* - organizowane podczas regionalnych i lokalnych imprez rolniczych, w tym targowych ,

** - organizowane w imprezach o charakterze międzynarodowym i ogólnokrajowym